

İslâm'da İstişâre ve Önem

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ج

"İş husûsunda onlarla müşâvere et".

Âl-i İmrân, 159.

İSLÂM'DA İSTİŞÂRE

ve

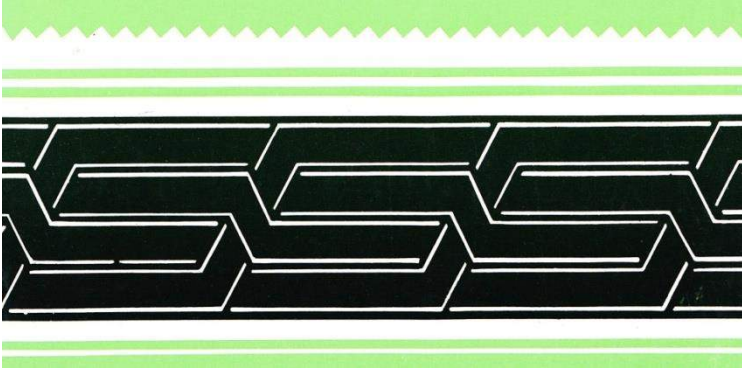
ÖNEMİ

Yazan

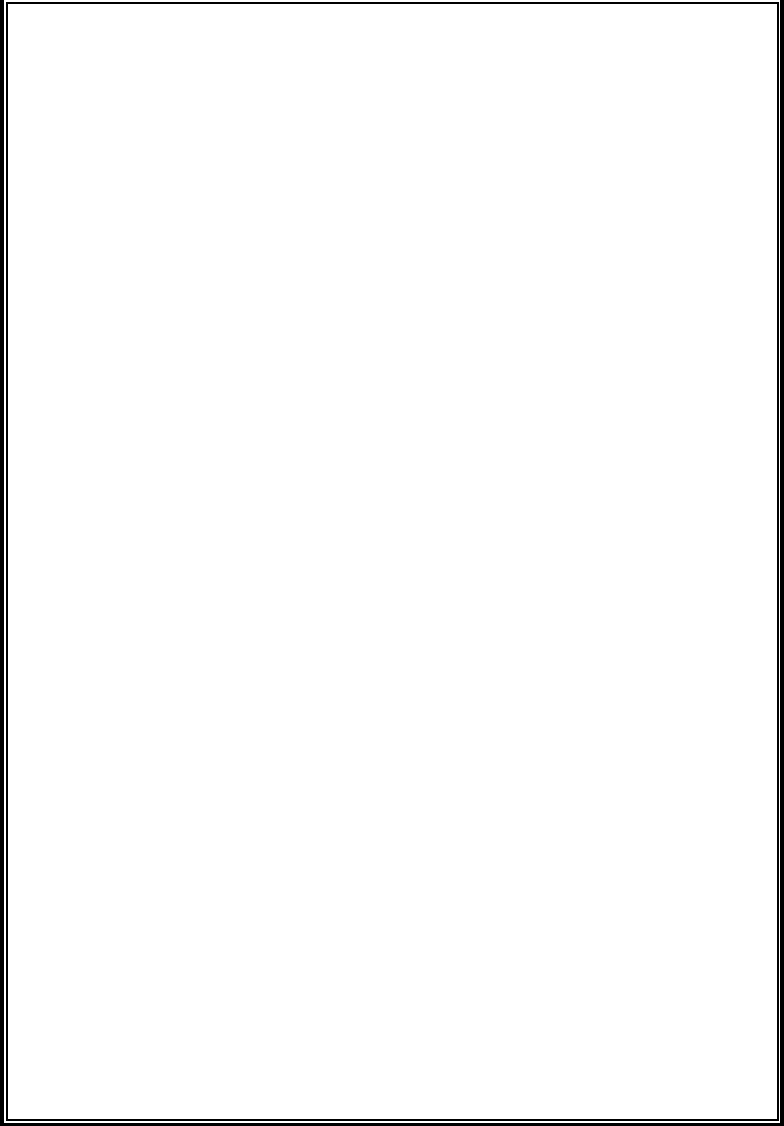
A.Celâleddin Karakılıç

2010

Dördüncü Baskı

İslâm'da İstişâre
ve
Önemi

İslâm'da İstişâre ve Önem

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ج

"İş husûsunda onlarla müşâvere et".

Âl-i İmrân, 159.

İSLÂM'DA İSTİŞÂRE

ve

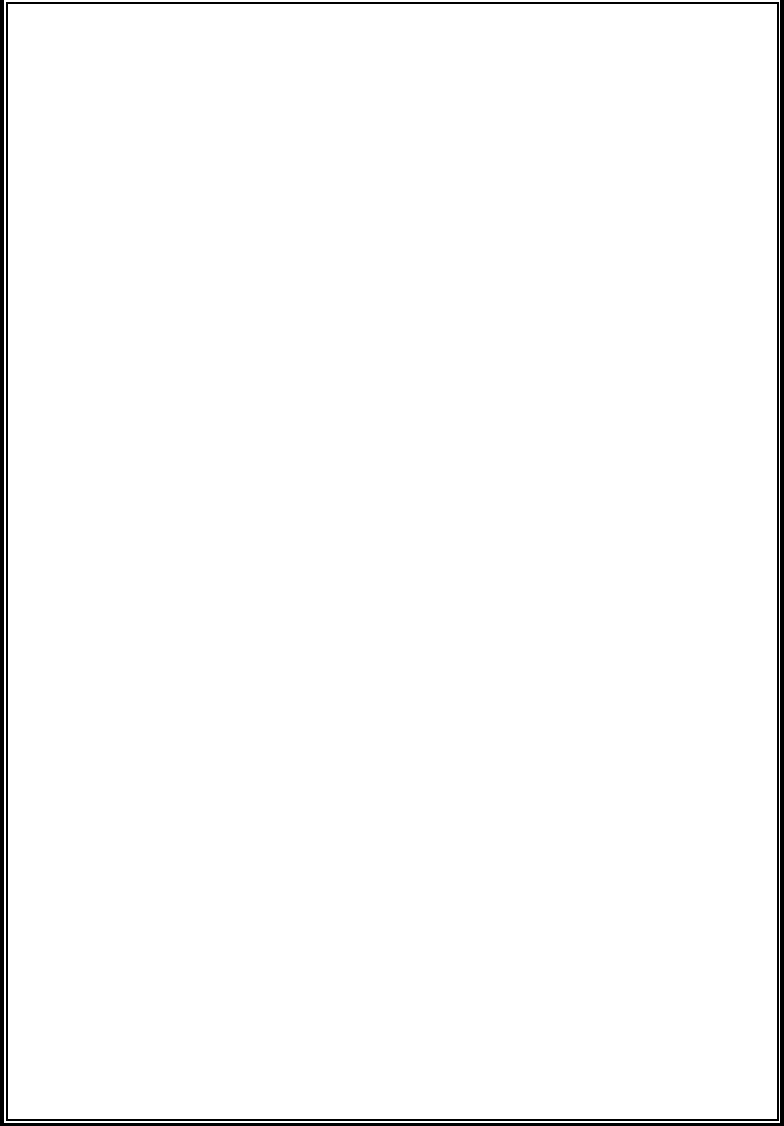
ÖNEMİ

Y a z a n

A.Celâleddin Karakılıç

2010

Dördüncü Baskı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. لَا الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. لَا مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ. ط. إِنَّاكَ تَعْبُدُ وَإِيَّاكَ تَسْتَعِينُ. ط.
إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ. صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ لَا عَذِيبَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ.
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِلْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ. وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.
الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى.
الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِي أَنْزَلَ اللَّهُ بِهِ الْقُرْآنَ وَكَمَّلَ بِهِ الدِّينَ وَعَلَى آلِهِ
وَصَحْبِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

Bütün âlemlerin Rabb'i, Rahmân ve Rahîm, Din Günü'nün sâhibi olan Allâh'a hamd olsun. Yâ Rabb, biz yalnız sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz. Bizleri doğru yola hidâyet eyle, o kendilerine ni'met verdiklerinin yoluna ilet, gazâba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil

Bizi, îmân'a ve (fitrat dîni olan) İslâm'a hidâyet eden Allâh'a hamd olsun. Allâh kimi dilerse onu, (kendisinde hayır gördüğü kimseleri) doğru yola iletir.

Hamd olsun Allâh'a ve selâm olsun O'nun beğenip seçtiği (kendisinde hayır görüp doğru yola iletdiği) kullarına.

Salât ve selâm, Allâh'ın, Kurân'ı inzâl ettiği ve dîni ikmâl ettirdiği seyyidimiz Hazreti Muhammed üzerine, tayyîb, tâhir olan Âl ve Ashâb'ının üzerine ve kıyâmete kadar ihsân ile Âl ve Ashâb'ına tâbi' olanların üzerine olsun.

وَ أَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ

"Onların işleri, aralarında istişâre ile dir".¹

¹ - Şûrâ, 38.

Ö N S Ö Z

İslâm Dîni'nin i'tikâd, ibâdet, ahlâk ve ictimâiyet (*muâmelât*) esâslarına sımsıkı bağılı bulunan bir Müslümân, "**Şirk**" in her çeşidine karşı yalan, yanlış, eğri, bozuk, sahte, bâtil, uydurma inanç ve akîdelerden, hevâ ve heveslerden, fikir ve ahlâk kurallarından yüz çevirip dâimâ Hakk'a ve doğruya yönelmeli, dîni yalnız Allâh için hâlis kılıp tefrîkaya düşmeden onun etrâfında toplanmalı, tam bir ihsân, ihlâs ve teslimiyet ile yalnız Allâh'a kulluk ve ibâdet edip ecir ve mükâfâtını O'ndan beklemeli ve hâdiseler karşısında "**Müşâvere** : (*المشاورَةُ*)" yi ihmâl edip terk etmemelidir.

Çünkü bir emr-i ilâhî olan "**Müşâvere**" den maksad, kendisi ile amel olunması lâzım gelen Hukmü'llâh'ı (*Allâh'ın hukmünü*: Kendisi ile amel edilmesi lâzım gelen Me'mûrun *bih'i*) ta'yîn etmek veyâ Cenâb-ı Hakk'ın murâdına en yakın bir netîcenin alınmasına çalışmak, tahakküm ve istibdâd fikrinden uzak rûhî bir olgunluğa, İslâmî bir ahlâka, İslâmî bir siyâset anlayışına ve doğru bir Tevhîd inancına sâhib olmak; toplumun birlik ve berâberliğini tehlikeye düşüren muhtelif irâde ve re'ylerin tenâkuz ve cidâlerinden toplumu kurtarmak; **nass** karşısında veyâ emr-i ilâhî karşısında kendi aklına göre re'y ve kıyâsda bulunarak isyân eden **İblîs** gibi olmamak ve bu

şekildeki davranışla, hevâ ve hevesle, gizli veyâ açık bir **şirk** yoluna sapmamaktır.²

Bu bakımdan İslâm'da "**Müşâvere**" nin ve "**Şûrâ**" nın hedefi, yalnız kendi arzû ve işihâlarını ifâde eden irâde ve re'yleri göstermek değil; hâdiseler karşısında *-İbâdu'llâh'ın (Allâh'ın kullarının) umûmî menfaatleri nokta-i nazarından, hakk olanın araştırılması cihetinden, akli ve nakli delillerden-kendisi ile amel edilmesi lâzım gelen Hukmü'llâh'ı (Me'mûrun bihi) ta'yîn etmek veyâ Cenâb-ı Hakk'ın murâdına en yakın bir netîcenin alınmasına çalışmaktır.*

Rasûlü'llâh *aleyhi's-selâm*, ın, Ashâb-ı Kirâm'ın ve sâlih kulların, yolunda gitmek sûretiyle davranışlarında bu esâslara riâyet etmeye çalışan kardeşlerimize Allâhü Teâlâ'dan yardım ve hidâyet niyaz eder hayırlı başarılar dilerim.

Tevfik ve hidâyet, yalnız ve yalnız Allâh'tandır.

A.Celâleddin Karakılıç

1993

Talas

² -**Me'mûrun bih:** Allâhü Teâlâ tarafından emr edilen şey'ler, mükellef bir kimsenin şer'an yapmaya veyâ terk etmeye mecbûr bulunduğu müsbet veyâ nenfi fiiller.

Tenâkuz ve cidâl : Birbirine zidd ve çelişik fikirler ile münâkaşa etmek, tartışma yapmak, düşmanca davranışlarda bulunmak, savaşmak.

İSLÂM'DA İSTİŞÂRE ve ÖNEMİ

İSTİŞÂRE

Yüce İslâm Dîni'nin mensûbu olan Müslümânlar için her devirde *-doğruyu bulmak ve onunla amel etmek konusunda-* gerekli olan en mühim konulardan birisi de "**İstîşâre**" dir. Son yıllarda bir çok İslâmî değerlerimizi heder edip kaybetdiğimiz gibi, maddî ve ma'nevî hayâtımıza doğru bir şekilde yön verecek olan *İslâmî istişâre* konularını da terk etdik. Bunun yerine kendi hevâ ve heveslerimize veyâ başkalarının hevâ ve heveslerine uygun gördüğümüz görüş ve davranışlarımızı ön plâna geçirdik. Bunun netîcesi olarak da her görüş ve davranışlarımızda doğru zann ettiğimiz bir çok yanlış görüş, davranış ve hükümlere bağlanarak dünyevî ve uhrevî hayâtımızda telâfisi güç zarar ve sorumluluklara katlanmak mecbûriyyetinde kaldık. Hele *-Müslümân olduğumuz hâlde-* ileride karşılaşacağımız dünyevî ve uhrevî sorumluluklarımızı hiç düşünmez bir hâle geldik. Kendi nefsimize veyâ başkalarına zulm ettiğimiz bile farkına varamaz bir anlayış içerisinde yaşamaya başladık.

Halbuki Allâhü Teâlâ'nın, bizlerin mutluluk ve refâhı için göndermiş olduğu Kur'ân-ı Kerîm'e göre asıl dünyevî ve uhrevî mutluluk, şu âyet-i kerîmelerde *-ve bunlara benzeye diğer âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerde-* belirtilen esâslara

göre yaşamak, her türlü görüş ve davranış şekillerimizi ona göre ayarlamak ve bu sınırlardan ötesine değer verip sapmamaktır.

فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ ۖ وَآتَرَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ۗ إِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ۖ ط
وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَتَهَيَّءَ النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۗ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ۗ

"Artık kim haddi aşarak küfr etmiş, dünyâ hayâtını tercih etmiş ise, işte muhakkak ki o alevli ateş (cehennem) onun varacağı yerin ta kendisidir".

"Amma kim Rabb'inin makâmından korkdu, nefsinin hevâ ve hevesinden alıkoydu ise, işte muhakkak ki o cennet, onun varacağı yerin ta kendisidir".³

هٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ۗ ۙ يَطُوفُونَ فِيهَا وَبَيْنَ جَمِيمٍ آتِنِ ۗ

"İşte bu, o günahkârların yalan söyledikleri cehennemdir. Onlar bu cehennem ile kaynar su arasında bocalayıp duracaklardır".⁴

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٌ ۗ

"Rabb'inin makâmında (huzûrunda) durmaktan korkan kimseler için iki cennet vardır".⁵

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّاتٌ ۗ

"(O) iki (Cennet) den başka iki Cennet daha vardır".⁶

³ -Nâziât, 37-41

⁴ -Rahmân, 43-44.

⁵ -Rahmân, 46.

⁶ -Rahmân, 62.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيَهَا. ص وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيَهَا. ط

"Onu (nefsini) tertemiz yapan, muhakkak umduğuna ermiştir".

"Onu (nefsini) alabildiğine örten (kirleten) ise, elbetde ziyâna uğramıştır".⁷

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ط
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ط ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ.

"Onların Rabb'leri nezdinde mükâfâtı, atlarında ırmaklar akmakta olan Adn cennetleridir. Hepsi de içlerinde ebedî, dâimî kalıcıdırlar. Allâh, bunlardan (tâatleri sebebi ile) hoşnûd ve râzı olmuştur. Bunlar da O'ndan (ve verdiklerinden) hoşnûd ve râzı olmuşlardır. İşte bu (saâdet), Rabb'inden korkanlara mahsûsdur".⁸

İşte bu güzel veyâ kötü netîce, bizim görüş, davranış ve inançlarımıza göre yaşamak isteyişimizin, kendi hevâ ve heveslerimize veyâ başkalarının hevâ ve heveslerine uyup uymayışımızın bir netîcesidir. Çünkü Ehl-i sünnet i'tikâdına göre kul fiilinin hâlıkı (*yaratıcısı*) değil, müsebbibi (*kâsibi*) dir.

Bu bakımdan kazanmakta olduğumuz şey'lerin lehimizde veyâ aleyhimizde netîcelenmesi konusunda, istişârenin rolü büyüktür. İslâmî bir istişâre ise, her şey'in lehimizde cereyan

⁷ -Şems, 9-10.

⁸ -Beyyine, 8.

etmesi ve müsbet bir hukûm ile netîcelenmesi husûsunda en büyük bir âmildir.

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* devrinden zamânımıza kadar gelip geçen Ehl-i sünnet âlimleri, İslâmî esâsları, doğru bir şekilde tesbit etmek ve onları kendilerinden sonra gelecek olan nesillere *-doğru bir şekilde-* ulaştırmak konusunda hiçbir fedâkârlıktan kaçınmamış, büyük bir titizlik ve dikkât ile bu görevi, *-sâdece Allâh rızâsı için-*, îfâ' etmeye çalışmışlardır.

Bu güzel ve büyük emâneti devr alan bizler de, onlar gibi kazançlı olmak ve güzel bir insanlık görevi yapmak istiyor isek, yanılmamak, hevâ ve heveslerimize uymamak, onlar gibi doğruyu ve güzeli bulup kazançlı çıkmak için yapabileceğimiz istişârî konularda onların yolunu, onların usûl ve metotlarını tatbik ederek en doğruyu, en güzeli ve en isâbetli görüneni arayıp bularak o yolda yürüyüp onlar gibi amel etmeliyiz.

Bu bakımdan **İslâmî bir istişâre**, Müslümân'lar hakkında, bi'l-hâssa zamânımız Müslümân'ları hakkında en hayırlı bir kurtuluş ve mutluluk yoludur. Zâten bu hayırlı gerçeği belirtmek isteyen Hazreti Muhammed *aleyh's-selâm* da, bir Hadîs-i şerîflerinde şöyle buyurmuşdur:

إِذَا كَانَ أَمْرًاؤُكُمْ حَيْرًاؤُكُمْ وَأَعْيَاؤُكُمْ سُمَّحَاءُكُمْ وَأُمُورُكُمْ شُورَى بَيْنِكُمْ فَظَاهِرُ

الْأَرْضِ خَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ بَطْنِهَا (فالحيوة خير لكم من الممات) .

وَإِذَا كَانَ أَمْرًاؤُكُمْ شِرَارًاؤُكُمْ وَأَعْيَاؤُكُمْ بَخْلَاءُكُمْ وَأُمُورُكُمْ إِلَى نِسَائِكُمْ فَبَطْنُ الْأَرْضِ

خَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ ظَهْرِهَا .

*"Sizin iyilik sever kimseleriniz sizin âmirleriniz olduğu; eli açık cömert kimseleriniz sizin zenginleriniz olduğu; aranızdaki işlerinizi **M E Ş V E R E T** ile yaptığınız zaman, sizin için yerin üstü yerin altından (karnından) daha hayırlıdır. (Ya'nî yaşamak ölmekten daha hayırlıdır)".*

"Sizin şerîr kimseleriniz sizin âmirleriniz olduğu; bahil ve cimri kimseleriniz sizin zenginleriniz olduğu; işlerinizi kadınlara yaptırmaya başladığınız zaman, sizin için yerin altı (karnı) yerin üstünden daha hayırlıdır. (Ya'nî ölmek yaşamaktan daha hayırlıdır)".⁹

Zamânımızda, bu Hadîs-i şerîfin belirttiği tehlikeli durumlar zuhûr etmeye başlamışsa da bize düşen görev, dâimâ iyiyi, doğruyu, güzeli ve hakk olanı bulup o yolda gitmeye çalışmak, bizden önce gelip geçen ilim adamlarının ta'kîb etdikleri usûl ve metotları kullanıp o yolda yürümek ve bulunduğumuz toplum içinde asıl görevimizi unutup -yeni yeni bir şey'ler yapabilmek gayreti ile- **Havariyyûn** gibi eriyip gitmemektir.¹⁰

Çünkü bizlerden önce gelip geçen ve her konuda bizlere örnek olup ışık tutan İslâm Dîni'nin önde gelen imâm ve

⁹ -Et-Tâcü'l-Câmiu li'l-Usûl fi Ehâdisi'r-Rasûl,s.a.v. C.5.ss.344-345.

Eş-Şeyh Mansûr Ali Nâsîf.

¹⁰ -**Havâriyyûn**:Hazreti İsâ *aleyhi's-selâm*, kendisinin peygamberliğine îmân eden ve getirdiği dînin esâslarını başka yerlerdeki insanlara tebliğ edip öğretmek için "Havârî" adı verilen kimseleri görevlendirip gönderdi. Bunlar, gittikleri yerlere varınca -yakınlarda olanlar görevlerini yapmaya çalıştılar ise de uzaklara gidenler- asıl görevlerini unutarak ve değişik fikirlere kapılarak buldukları yerlerin âdet ve an'anelerine uydular, soysuzlaşmış gittiler. Bunun netîcesi olarak da istenilen görev yapılmamış oldu.

âlimleri, her hangi bir konunun incelenmesinde öyle rast gelen kimselerin rivâyet etdikleri şey'lere derhâl bel bağlayıp onunla amel edecek kadar saf dil bir kimse olmadıkları gibi sahtekâr, çıkarıcı veyâ İslâm'a uymayan yenilikçi birer kimse de değildirler.

Hele her hangi bir konu hakkında isnâd uydurmuş veyâ uydurma bir isnâda kulak vermiş olmaları, hiçbir zaman vârid olmadığı gibi, hatıra gelen bir şey' bile değildir. Râvîlerin her hâlini, iğneden ipliğe varıncaya kadar tahkîk edip araştırarak **adâlet**'de, **hıfz** ve **itkân**'da her birinin lâyük olduğu dereceyi ta'yîn etmek husûsunda hiçbir fedâkarlıktan kaçınmamışlardır.

Hattâ **sıka** olan kimseleri bile eleştirerek onların hangi rivâyetlerinin mu'teber, hangi rivâyetlerinin merdûd olduğunu belirtmek konusunda hiç bir zahmetden kaçınmamışlardır.¹¹ Her birinin yaşadıkları zamanları, kimler ile görüşüp bulduklarını, nasıl ve kimlerden ilim öğrendiklerini, bu konudaki tahammül ve fedâkarlıklarını, rivâyetdeki dikkât ve i'tinâ derecelerini, çok sıkı bir kontrol altına alarak inceden inceye incelemiştir.

Hattâ Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, haklarında,

خَيْرَ الْقُرُونِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ.

¹¹ -8-Burada adı geçen ta'bîrler, Hadîs rivâyetinde, Hadîs rivâyet eden kimselerde bulunması şart olan vasıflardan ba'zılarıdır ki kısaca ma'nâları şöyledir:

Adl: Mürüvvete (*güzel, iyi ve ahlâkî vasıflara*) aykırı davranışları bulunmayan ve fık sebeplerinden uzak olan kimse.

Hıfz: Râvînin bir şey'i zabt etme melekesinin kuvveti.

İtkân: Bir kimseye her konuda tam olarak inanma, emîn olma. Muhkem, sağlam.

Sıka: Hadîs rivâyetinde kendisine tam olarak inanılan, güvenilen kimse

"Asırların en hayırlısı benim içinde bulunduğum (Sahâbe) asrıdır. Ondan sonra en hayırlısı onları (Sahâbe'yi) ta'kîb eden (Tâbiîn) asrıdır. Ondan sonra da onları ta'kîb eden (Tebe-i Tâbiîn) asrıdır".¹²

خَيْرُ النَّاسِ (خَيْرِ أُمَّتِي) قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ .

"İnsanların (ümmetimin) en hayırlısı, benim zamânumdaki (benim asrımdaki) Müslümân'lardır. Onlardan sonra da onları ta'kîben gelenlerdir".¹³

buyurmuş olduğu hâlde sadr-ı evvelde (ilk zamanlarda) son derece takvâ, verâ' ve diyânet sâhibi olan kimseleri bile - İslâm Dîni'nde kizb (yalan) ve gıybet haram olduğu hâlde- îcâbında **ta'n** ve **cerh** etmekden (tezkiye etmekden) çekinmemişlerdir.¹⁴

Bu kadar büyük bir titizlik ve dikkât ile davranışlarındaki gâye ise, onları her hangi bir şekilde kötölemek değil, dîne olan sevgi, şefkât, bağlılık, hıfz ve hizmet gayretlerinin bir neticesidir. Huzûr-i ilâhî'deki sorumluluk duygusu ile Allâh korkusunun bir gereğidir ki böyle insanlar, her davranışlarında Allâhü Teâlâ'nın rızasını kazanıp azâbından, gazâbından korunmaya çalışırlar.

¹² -Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi. C.1.ss.323-324. Ahmed Naim. Et-Tâcû'l-Câmiu li'l-Usûl fi Ehâdîsi'r-Rasûl s.a.v. C.3.ss.303.

Eş-Şeyh Mansûr Ali Nasîf.

¹³ -Et-Tâcû'l-Câmiu li'l-Usûl fi Ehâdîsi'r-Rasûl s.a.v. C.3.ss.303.

Eş-Şeyh Mansûr Ali Nasîf.

¹⁴ -**Ta'n**: Hoş görmemek, birisinin ayıp ve kusurlarını söylemek.

Cerh: Açıkdan söyleme, açık olarak okuma.

Onları bu hâle sevk eden sebep ise, Ashâb-ı Kirâm'ın son zamanlarında meydana gelen fitne ve çekişmelerin vukû' bulması, Tâbiîn ve Tebe-i Tâbiîn zamanlarındaki avam arasında, *-hattâ ba'zı ilim adamları arasında-* birer tarafın gayretini gütmeye meylinin meydana gelmesi, daha sonra bir takım dalâlet ve ehl-i bid'at fırkalarının zuhûr etmesi, bunlar yetmiyormuş gibi bir takım zındıkların dîne şeyn getirecek (*zarar verecek*) aslı olmadık fikir ve rivâyetlerde bulunmaya kalkışması ve bunların te'siri altında kalacak bilgisiz kimselerin bulunmasıdır. Bu bakımdan hem kendi zamanlarında yaşayan Müslümân'ları, hem de kendilerinden sonra gelecek olan Müslümân'ları, yanlış inanç ve davranışlardan kurtarmak maksâdı ile her şey'i inceden inceye araştırıp dînin aslî hüviyyetini korumaya gayret sarf etmeleridir.

Dînî esâsların bu şekilde büyük bir titizlik ile korunup tesbit edilmesi, **aklın** bir gereği olduğu gibi **naklin** de vaz geçilmez bir gereğidir. Çünkü Allâhü Teâlâ, bu husûsda, şöyle buyurmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحَبُوا عَلَيَّ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ.

"Ey îmân edenler, fâsıkın biri size bir haber getirirse onun aslı olup olmadığını araştırınız. Yoksa bilmeden bir topluluğa sataşırınız da (bir şey' yaparsınız da) sonra yaptığınıza pişman olursunuz".¹⁵

¹⁵ -Hucurât, 6.

وَأَشْهِدُوا ذَوِي عَدْلٍ مِنْكُمْ.

"İçinizden iki âdil kimseyi şâhid tutunuz".¹⁶

Kezâ, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* da, şu Hadîs-i şerîflerinde, aynı hakîkati belirtmektedir:

لَا تَأْخُذُوا الْعِلْمَ إِلَّا مِمَّنْ تَقْبَلُونَ شَهَادَتَهُ.

"İlmi (dînî ilimleri), şehâdetini kabûl ettiğiniz kimselerin gayrisinden almayınız"¹⁷.

كَانَ يَأْمُرُنَا أَنْ لَا نَأْخُذَ إِلَّا عَنْ ثِقَةٍ.

"Dîni ilimleri sıkadan başkasından almamızı (Rasûlü'llâh aleyhi's-selâm) bize emir buyurdu".¹⁸

Bu bakımdan dînin aslından olmayan ve bid'at sayılan her şey'den şiddetle sakınarak dînimizin aslını öğrenip ona göre hayatımızı idâme ettirmek mecbûriyyetindeyiz. Çünkü bid'at olan şey'ler, râvînin akîdesine zarar veren bir **ta'n** (*bir ayıplama, bir yerme*) dir.

Bunun için bid'at sâhibi bir kimsenin bid'ati, kendisinin ya küfrünü, ya fiskını veyâ dâiye olduğunu (*ya'nî kendi fikir ve duygularını başkalarına telkin ve teşvik edici olduğunu*) îcâb ettirir. Çünkü dâiye olan bir kimsenin,

حُبُّكَ الشَّيْءَ يُعْمِي وَيَصِمُّ.

"Bir şey'i sevmek, gözünü kör, kulağını sağır eder".¹⁹

¹⁶ -Talâk, 2.

¹⁷ -Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi, C.1.ss.365. Ahmed Naim.

¹⁸ -Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi, C.1.ss.365. Ahmed Naim.

¹⁹ -Sahî¹⁹ -Talâk, 2.

fetvâsınca kendi mezhebini veyâ fikrini güzel göstermek istemesi ve bu uğurda gayret sarf etmesi, her zaman mümkün olduğundan böyle kimselerin söyleyecekleri veyâ yapacakları veyâ yazacakları şey'leri çok iyi değerlendirmek ve incelemek lâzımdır ki bu husûs, **Cumhûr'**un kavlidir.²⁰

Câbir *radiye'llâhü anh'* ın Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm'* dan rivâyet ettiği şu Hadîs-i şerîf ise, bu husûsu açık bir şekilde ifâde edip ortaya koymaktadır:

فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرَ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ.

"Sözlerin en hayırlısı, Allâhü Teâlâ'nın Kitâbı'dır. En hayırlı hidâyet, Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm'ın irşâd ve hidâyetidir. Dîn işlerinin en fenâları, sonradan uydurulan şey'lerdir. Her bid'at, bir dalâletdir".²¹

Bu bakımdan **bid'at**, *-sâhibini küfre götürecek bir yapısı olduğundan-* son derece kötü ve tehlikeli bir davranış şeklidir. Bunun sebebi ise, bid'at sâhibi bir kimse, kendi amelini güzel görür ve *-kendisine nasîhat edilse bile-* bunu Allâhü Teâlâ'nın rızâsını kazandıracak doğru bir yol olarak kabûl eder. Bunun netîcesi olarak da tevbe edip bu bid'atından vaz geçmeyi düşünmez. Günahkâr bir kimse ise, *-eğer kendisine tevbe etmesi nasîhat edilirse-* büyük bir ihtimâl ile bu kötülüğünden

¹⁹ -Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi, C.1.ss.365. Ahmed Naim.

¹⁹ -Sahîh h-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi, C1.ss.329. Ahmed Naim.

²⁰ -Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi, C.1.ss.329. A. Naim.

²¹ -Riyâzü's-Sâlihîn, (172) nolu Hadîs-i şerîf. (Müslim'den).

vaz geçerek tevbe eder ve günah olan o şey'i bir daha yapmaya cesâret edemez.

Bu husûslar, Kur'ân-ı Kerîm'in şu âyet-i kerîmesinde -açık bir şekilde - şöyle ifade buyurulmuştur:

أَقَمَنُ زَيْنٌ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَأَهُ حَسَنًا ط فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ ن فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٍ ط إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ.

"Kötü ameli kendisine süslü gösterilib de onu hoş gören kimse mi (Allâh'ın hidâyet etdiği kimseler gibi olacak)? Şübhe yok ki Allâh kimi dilerse şaşırır, kimi de dilerse doğru yola sevk eder. O halde (Habîbim) nefsin onlara karşı hasretlerle (üzüntülerle tükenip) gitmesin. Çünkü Allâh onların neler yapmakda olduklarını çok iyi bilendir".²²

Hakk ve gerçek olan şey'leri, hiçbir kimseden çekinmeden söylemek de, İslâm'ın ana esâsıdır ki Allâhü Teâlâ, bu husûsda da şöyle buyurmaktadır:

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ.

"Kendiniz bilip dururken hakkı bâtila karıştırmayın ve gerçeği gizlemeyin".²³

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ لَا أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ.
إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّاهُ فَأُولَئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ ج وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ.

²² -Fâtır 8.

²³ -Bakara, 42.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ
أَجْمَعِينَ. وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ.

"O kimseler ki bizim inzâl etdiğimiz beyyineleri (Allâh'ın emrine, hükümlerine, irşâdına ve bunlara î mân etmenin, ittibâ' etmenin vücûbuna delâlet eden ve ayn-i hidâyet, mahz-ı hidâyet olan âyet ve delîlleri), **biz bunu insanlar için Kitâb'da** (Tevrât, İncîl ve Kur'ân cinsi Kitâb'da) **beyân ettikten sonra ketm ederler** (gizlerler). **İşte bunlar** (öyle kimselerdir ki) **Allâh bunlara lâ'net eder ve bütün lâ'net edebilecek kimseler de lâ'net eder"**.

"Ancak tevbe edenler, tevbe edib de islâh-ı hâll edenler, islâh-ı hâll edib de ketm ettiği hakîkati beyân edip neşr edenler (yok mu?), ben de onların tevbelelerini kabul ederim. (Çünkü) Tevvâb olan, Rahîm olan da ancak benim)".

"Tevbe etmeyib de küfürlerinde sâbit olanlar ve bu hâl üzere ölenler (yok mu?), onlar kâfirlerdir ki işte bunlar da böyle mel'unlardır. Allâh'ın, meleklerin ve insanların lâ'neti onların üstünedir".

"Onlar (o lâ'netin veyâ cehennem) içinde ebedî olarak kalırlar. Onlardan ile'l-ebed azâb hafifletilmez ve onlara hiçbir mühlet ve müsâade de verilmez".²⁴

Bu âyet-i kerîmelerin te'sîri altında kalan merhûm Kâmil Miras, şöyle diyor:

²⁴ -Bakara, 159-162.

"Bu âyet-i kerîmelerde belirtilen cezâ', bir vaîd-i şedîddir ki peygamberler tebliğâtını öğrenib de başkalarına tebliğ etmeyib ketm edenlere âid bulunuyor.

Bu cihetle din mürşidlerine ve İslâm âlimlerine terettüb eden ma'nevî mes'ûliyyet çok ağırdır.

Dînî vecîbelerini bilmeyenlere dînî vazîfelerini tebliğ ve ta'lim ile mükellef olanların bu mukaddes vazîfeden gafletleri, afv olunur günahlardan değildir.

Husûsiyle millet hazînesinden bu nâma maaş alanların mes'ûliyyetleri, daha büyüktür. Hem ma'nevî, hem kânûnîdir".²⁵

²⁵ -Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi,C.7.ss.182.K. Miras.

*"Yâ Rabb'i kavmim câhildir. Bunlar
doğruyu-eğriyi ayırd edemiyorlar.
Sen onlara hidâyet ver".*
Hz.Muhammed *aleyhi's-selâm*

İstişâre hakkında Kur'ân hükümleri

Buraya kadar anlatılan konulardan da anlaşıldığı gibi İslâm'da, "**istişâre**" nin önemi büyüktür. Böyle bir istişâreyi, İslâmî ölçüler içerisinde yapıp Allâhü Teâlâ'nın emrine en yakın bir hukme vararak netîcelendirmek ise, ondan daha önemlidir. Bu bakımdan aşağıdaki âyet-i kerîmelerin ifâde buyurduğu konular, bize gerekli bilgi ve dayanışmayı vermektedir:

وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ ۝

"Onların işleri, dâimâ aralarında müşâvere (ile) dir".²⁶

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ ۝ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ۝ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ۝ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۝ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ.

"(O vakit) **sen Allâh'dan** (gelen) **bir rahmet ile** (ahlâklanmış olduğundan) **onlara yumuşak davrandın.** (Tekdîre müstehik oldukları hâlde kusurlarını yüzlerine vurup sert bir muâmele yapmadın). **Eğer sen katı yürakli olsaydın,** (sert bir muâmelede bulunsaydın), **hiç şübhesiz etrâfından dağılıp gitmişlerdi.** (Bir daha toplanmamak üzere dağılıp gitmeleri ise büyük bir felâket olurdu).

²⁶ -Şûrâ, 38.

Bunun için artık onları afv et, (Hukûk-i Risâlet ile ilgili kusurlarını hoş gör).

(Hukûku'llâh'ı da Allâh afv ettiği için) **onların günahlarının bağışlanmasını iste, onlar için istiğfâr et.**

İş husûsunda Onlar ile müşâvere et. (Vahy vârid olmayan umûmî işlerde re'y ve ictihâd câiz olduğundan, onların re'yini al ki **emir**, emr-i bi'l-ma'rûf olsun).

(Müşâvereden sonra) **karar verip azm ettiğin zaman da, Allâhü Teâlâ'ya tevekkül et, i'timâd et.** (Allâh'a dayanıp güven, icrâda tereddüd etme, gevşek davranma). **Çünkü Allâhü Teâlâ, kendisine güvenip dayananları sever**.²⁷

Âl-i İmrân sûresinin (139-160) ncı âyet-i kerîmeleri, **Uhud** muhârebесinin ba'zı özelliklerini belirtmek ve onlardan sonraki Müslümân'lara bir ıbret numûnesi olmak üzere nâzil olmuşdur ki bu âyet-i kerîme de onlardan birisidir.²⁸

²⁷ -Âl-i İmrân, 159.

²⁸ -Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, Uhud Muhârebesi esnâsında, Uhud dağı yakınlarına gelip konaklayan Kurayş müşrikleri ordusu karşısında Ashâb-ı Kirâm'ı ile yaptığı istişâre sonunda "*Medîne içinde durunuz. Düşman içeri hücum ederse müdâfaa vaziyetinde cenk edelim*" diyerek müdâfaa harbi yapılmasını tavsiye etti. Zâten vahy'in gereği de bu idi. Fakat bir kısım Ashâb-ı Kirâm'ın *-Bedir Muhârebesinde olduğu gibi-* meydan muhârebesi yapılmasını istemesi üzerine şehir dışına çıkıp meydan muhârebesi yapmaya karar verdi. Ashâb-ı Kirâm'ına da "*Sabr-u sebât ederseniz bu def'a da gâlib gelirsiniz*" dedi.

Uhud dağı civârına varınca, Uhud dağını arkaya alarak düşmana karşı cephe aldı ve askerlerini harb nizâmına soktu. *Ayneyn* denilen geçide de elli kişilik bir kuvvet koydu. Bundan sonra da "*Düşman ister gâlib gelsin, ister mağlûb olsun, benden emir gelmedikçe buradan aslâ ayrılmayınız*" dedi.

Bu âyet-i kerîmede ifâde buyurulan "**Müşâvere**" konusu ise, *-ayrı bir özellik ifâde ettiğinden-* her zaman ve her yerde

Yapılan muhârebe neticesinde Kurayş müşrikleri ordusu, kendisinden beş misli az olan İslâm kuvvetleri karşısında mağlûb oldu ve her şey'lerini muhârebe meydanında bırakarak kaçmaya başladı.

Böyle bir durum karşısında, Müslümân'lar büyük bir hatâ yaparak *- düşman kuvvetlerini ta'kîb edecek yerde-* onların bıraktıkları malları yağma etmeye başladı. Bu da yetmiyormuş gibi **Ayneyn** geçidinde bulunan askerler de bu durumu görünce *"Biz de biraz ganîmet malı alalım"* diyerek yerlerini terk etdiler. Diğerleri ile birlikte yağmaya başladılar. Geride yalnız sekiz kişilik bir kuvvet sebât ederek yerlerinde kaldılar.

Bu durumu gören düşman kuvvetleri geri dönerek bu sekiz kişiyi şehîd etdiler ve Müslümân'ları arkadan vurmaya başladılar. Ganîmet mallarını toplamak ile meşkul olan Müslümân'lar ise, ne yapacaklarını şaşırıldılar. Darma dağılık olarak karşı koyamaz bir hâle geldiler ve bir çok şehîd verdiler. Bu arada Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm'* in öldüğü haberi ise, ortalığı büsbütün karıştırdı.

Bu sırada birkaç yerinden yaralanan Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, hem atı üzerinde düşmana karşı hamleler yapıyor, hem *"Yalan yok, ben Rasûlü'llâh'ım, buradayım"* diyerek ölmediğini bildiriyor, hem de *"Ey Allâh'ın kulları, bana geliniz. Ey Allâh'ın kulları, bana geliniz"* diyerek Ashâb-ı Kirâm'ını etrâfında toplamaya çalışıyordu.

Bu sesi duyan Müslümân'lar, *"Ey Müslümân'lar, Rasûlü'llâh buradadır"* diyerek yeniden Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm'* in etrâfında toplanarak düşmanla çarpışmaya hazırlandılar.

Bu arada beşeriyet için bir hidâyet rehberi olan Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* da,

"Yâ Rabb'i. kavmim câhildir. Bunlar doğruyu eğriyi ayırd edemiyorlar. Sen onlara hidâyet et".

diye duâ ederek hakîkati tebliğ etmekden bir an bile geri kalmıyordu.

Böyle bir derlenip toplanışdan sonra yapılan yeni bir müdâfaa harbi neticesinde düşman kuvvetleri tekrar perişan edilerek dağıtıldı ve Müslümân'lar yeniden gâlib gelip kuvvet buldu.

Bu güzel neticenin nasıl elde edildiği husûsu, yukandaki âyet-i kerîmede Cenâb-ı Hakk tarafından ifâde buyurularak belirtilmiştir ki Müslümân'lar için, her zaman ve her yerde vaz geçilmez bir ibret numûnesidir. Zâten âyet-i kerîmenin hedefi de bu gerçeği ap-açık bir şekilde ortaya koyup belirtmektir.

vaz geçilmez bir *Sünnet* olarak bize kadar gelmiştir. Bizden sonra da aynı şekilde devam edecektir. Zîrâ Rasûlü'llâh *aleyhi's-selâm* 'ın şu Hadîs-i şerîfi de, bu gerçeği açık bir şekilde ortaya koyup açıklamaktadır

لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَيَّ الْحَقُّ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ.

"Ümmetinden dâimâ hakk üzere gâlib ve zâhir, muhâliflerinden kendilerine zarar gelmez bir topluluk, hiç eksik olmayacaktır".²⁹

وَشَاوَرَهُمْ فِي الْأَمْرِ ح

"İş husûsunda onlarla müşâvere et; (Vahy vârid olmayan umûmî işlerde re'y ve icthâd câiz olduğundan, onların re'yini al ki **emir**, emr-i bi'l-ma'rûf olsun).

فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ط
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ.

Karar verip azm ettiğin zaman da, Allâhü Teâlâ'ya tevekkül et, (O'na güvenip dayan, icrâda tereddüd etme, gevşek davranma). Çünkü Allâhü Teâlâ, kendisine güvenip dayananları sever".³⁰

²⁹ -Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi, C.1.ss.78.Ahmed Naim.

Buhârî, 'tisam 10. Tevhîd 29. Menâkıb 28. ve Müslim, îmân 247.

³⁰ -Âl-i İmrân, 159.

İstişâre' nin hukmü

İstişâre'den maksad, kendisi ile amel olunması lâzım gelen **Hukmü'llâh**'ı ta'yîn etmek veyâ Cenâb-ı hakk'ın **murâdına** en yakın bir netîcenin alınmasına çalışmak ve **nass** karşısında veyâ **emr-i ilâhî** karşısında kendi aklına göre re'y ve kıyâsda bulunarak isyân eden **İblîs** gibi olmamak ve bu şekildeki bir davranış ile, hevâ ve heves ile, gizli veyâ açık bir şirk yoluna sapmamaktır.

قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ ط

"De ki: Bütün iş Allâh'ındır".³¹

âyet-i kerîmesinden sonra,

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ج

"İş husûsunda onlarla müşâvere et".³²

buyurulması, **"İslâm siyâseti"** nin, tahakküm ve istibdâd fikrinden uzak rûhî ve ahlâkî bir olgunluğunu ifâde ettiği gibi, Tavhîd'e ve fikrî bir ihlâsa muhâlif olan açık veyâ gizli bir şirk mâhiyyetinde olmamasını da ifâde eder. Aynı zamanda böyle bir davranış, yukarıdaki âyet-i kerîmede ifâde buyurulan her emrin Allâhü Teâlâ'ya âit olduğunun vahdetini ihlâl etmek değil, bir araştırma netîcesinde güzel bir açıklığa kavuşmayı ifâde eder.³³

³¹ -Âl-i İmrân, 154.

³² -Âl-i İmrân, 159.

³³ -Hak Dini Kur'an Dili Türkçe Tefsir,C.1.ss.1215.Elmalılı M. Hamdi Yazır.

Bu gerçekleri kavrayıp anlayan ve ona inanan bir kimse,

لَا حَاكِمَ إِلَّا اللَّهُ .

"Allâh'dan başka hâkim yoktur. Ancak O vardır".

لَا حُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ .

"Hiç bir hüküm yoktur. Ancak Allâh'ın hükmü vardır".

esâslarına binâen asıl hâkimin ve hüküm sâhibinin Allâhü Teâlâ olduğuna inanarak hareket eder ve şu âyet-i kerîmelerin ifâde buyurduğu kat'î gerçekleri göz önünde bulundurarak her davranışında veyâ kararında mes'ûliyyetden korkar veyâ sevâbından ümid-vâr olur ki takvâ, verâ', diyânet ve ihlâs sâhibi iyi bir Müslümân'a yakışan da budur.

إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ يُمْصُ الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ .

"Hüküm ancak Allâhü Teâlâ'nındır. Doğruyu O haber verir ve O, ayırd edenlerin en hayırlısıdır".³⁴

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَالًّا مُبِينًا .

"Allâh ve Peygamberi bir işe hukm ettiği zaman, mü'min olan bir erkek ile mü'min olan bir kadın için (ona aykırı) işlerinde kendilerine bir muhayyerlik yoktur, (Allâh'ın ve Rasulünün emri hilâfına hareket ve ihtiyâr câiz değildir). Kim Allâh'a ve Rasûlüne isyân ederse, muhakkak ki o, ap-açık bir dalâletdedir".³⁵

³⁴ -En'am, 57.

³⁵ -Ahzâb, 36.

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لَتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ ط إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ.

"Dillerinizin yalan yere vasıflandırdığı şey'ler için -Şu helâldir, bu haramdır- demeyin. Çünkü (bu sûretle) Allâh'a karşı yalan düzmüş olursunuz. Allâh'a yalan düzenler ise, şübhe yokdur ki aslâ felâh bulmazlar".³⁶

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ ط إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.

"Ey îmân edenler, Allâh'ın ve Rasûlünün huzûrunda (sözde, işde, fiilde) öne geçmeyin. Allâh'dan korkun. Çünkü Allâh, hakkıyla işiden, (her şey'i) hakkıyla bilendir".³⁷

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ج فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ط ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا. ع

"Ey îmân edenler, Allâh'a itâat edin. Peygambere ve sizden olan emir sâhiblerine de itâat edin. Bir şey' hakkında nizâa düşerseniz (çekişirseniz) hemen onu -eğer Allâh'a ve âhiret gününe inanıyorsanız- Allâh'a ve Peygambere döndürün, (Kur'ân-ı Kerîm'e ve Sünnet'e mürâceat edin). Bu, hem hayırlı, hem netîce i'tibârıyla daha güzeldir".³⁸

³⁶ -Nahl, 116.

³⁷ -Hucurât, 1.

³⁸ -Nisâ, 59.

Bunun için İslâm'da, her hangi bir kimsenin şer'î bir hüküm vaz' etmesi (*ortaya koyması*) mümkün olmadığı gibi, kendi hevâ ve hevesine veyâ başkalarının hevâ ve hevesine uyararak bir şey' ihdâs etmesi de aslâ mümkün değildir. Böyle bir şey'e cür'et edenler, büyük bir mes'ûliyyet altına girmiş olurlar.

فَاسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ.

"Eğer bilmiyorsanız zikr erbâbına sorun; (İlim ehline, bilgi sâhibi kimselere sorun, bilgi sâhibi olun, cehâlet içinde kalmayın)".³⁹

³⁹ -Nahl, 43. ve Enbiyâ', 7.

Devlet adamlarının istişâresi

Hükümdarların, devlet başkanlarının veyâ yetki sâhiblerinin kendi devlet adamları ile, memleketin ileri gelen eşrâfı ve söz sâhibi kimseleri ile istişâre etmesi de yine Kur'ân-ı Kerîm'in bize bildirip beyân ettiği en güzel hükümlerden birisidir.

Neml sûresinin *-Yemen Melîki Belkıs'ın davranış şeklini ifâde eden-* (32 ve 33) ncü âyet-i kerîmeleri, bu husûsun en güzel bir örneğidir ki Yemen hükümdârı **Belkıs**, Süleymân *aleyhi's-selâm'* in mektûbunu alınca kendi devlet adamları ve halkın ileri gelenleri ile yaptığı istişâre, bu konunun en güzel ve ibretli bir misâlidir.

Çünkü Belkıs, Süleymân *aleyhi's-selâm'* in, Hüdhüd ile gönderdiği mektûbu alıp okuyunca mektûbun muhtevâsını derhâl kabûl edib ona meyl etmek cihetini tercih etmiş, ona ta'zîm etmiş ve onu kerâmetle tavsîf etmiş olmasına rağmen derhâl devletin ileri gelen adamlarını toplayarak konuyu enine boyuna onlarla görüşüp konuşmuş, onların re'ylerini almış ve onların,

"Eğer harb etmek istersen telâş etme. Bizler kuvvet ve kudret sâhibi kimseleriz, her an harbe hâzırız. Bununla berâber emir senindir, işin netîcesi sana âiddir. Hangi ciheti tercih ve emr edersen biz emrine uyarız".

sözleri karşısında, sulh cihetini tercih ederek o yolda hareket etmiştir.

O'nun bu şekildeki bir ta'zîm ve davranış şekli, kendisinin ve adamlarının ihtidâsına, Süleymân *aleyhi's-selâm* ile evlenmesine, bu vesîle ile de iki cihân saâdetine nâil olmaya vesîle olmuştur ki bu güzel ve mutlu netîce, **istişâre**'nin bir semeresidir.

Belkıs'ın ve adamlarının bu teslîmiyyetlerini ifâde eden,

قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ع

"(Kadın), **Ey Rabb'im, hakikat ben kendime yazık etmişim. Süleymân'ın marıyyetinde âlemlerin Rabb'i olan Allâh'a teslîm oldum (Müslümân oldum)**".⁴⁰

âyet-i kerîmesi, bu husûsun, en açık bir delîlidir.

⁴⁰ -Neml, 44.

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*' ın istişâresi

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, her husûsda olduğu gibi, akıl ve zekâ konusunda da beşeriyetin en yüksek bir sîmâsı olduğu hâlde,

أَنْتُمْ أَعْلَمُ بِأُمُورِ دُنْيَاكُمْ.

"Siz, dünyânızın işlerini daha iyi bilirsiniz".⁴¹

Hadîs-i şerîfine binâen dünyâ işlerinde Ashâb-ı Kirâm'ı ile istişâre etmesi, O'nun hatırına gelmeyen bir şey'i Ashâb-ı Kirâm'ının hatırına gelmek ihtimâline istinâden yapılan ve o işin hayırlı bir şekilde neticelenmesi esâsına dayanan *-fiilî* veyâ *kavli-* bir davranıştır. Bunun için **istişâre**, Ümmet-i merhûme hakkında **sünnet** olmuştur. Çünkü istişâre, ilgili olduğu mes'elenin kolaylıkla hall olunmasına bir sebebidir.

⁴¹ -Müslim, Fedâil, 4358.

İbn-i Mâce, Kitâbü'l-ahkâm, 2462.

Bu Hadîs-i şerîf, ba'zı ufak farklar ile bir kaç şekilde rivâyet edilmiştir ki bunlardan ba'zısı şöyledir:

أَنْتُمْ أَعْلَمُ بِأُمُورِ دُنْيَاكُمْ.

"Siz, dünyânızın işini daha iyi bilirsiniz".

Et-Tâcû'l-Câmiu li'l-Usûl fi Ehâdisi'r-Rasûl s.a.v.C.3.ss.276. Eş-Şeyh Mansûr Ali Nâsîf. (Müslim'den).

أَنْتُمْ أَعْرَفُ بِأُمُورِ دُنْيَاكُمْ.

"Siz, dünyânızın işlerini daha iyi anlarsınız (bilirsiniz)".

Kur'an-ı Kerîm'in Türkçe Meâl-i Âlîsi ve Tefsîri, C.1.ss.484. Ömer N. Bilmen.

İstişâre sonunda, ilgili konu ile bir hukme varıldıktan sonra Allâhü Teâlâ'ya tevekkül ederek O'nun yardımına güvenmek ve O'nun yardımını niyâz etmek de, yine istişâre'nin vaz geçilmez bir şartıdır.

Böylece îmân ehli kimselerin biribirleri arasında bir ülfet ve ünsiyet meydana getirilmiş, bir dayanışma oluşturulmuş ve isâbetli bir karâra varılmış olur. Bunun netîcesi olarak da her hangi bir istibdâd hâli ortadan kalkmış, bir i'tirâz ve cedelleşme hâli kalmamış, Müslümâ'ların biribirlerine karşı olan saygı, sevgi, i'timâd ve güven duyguları te'mîn edilmiş olur ki böyle bir istişâre'nin "*Sünnet*" olarak yapılması, bizler için bir ibâdet olmuş olur.

Zâten âyet-i kerîmenin ifâde buyurduğu yüksek hakikatler de, bu şekilde bir ibâdet hâlinin, Müslümân'lar için ne derece büyük faydalar sağlayacağı husûsunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Müşâvere'nin özelliği ve hukmü

Müşâvere, her şeyden önce, re'yi alınan kimselerin şanlarının ve derecelerinin yüksekliğini ifâde eder. Bunun için müşâvere'ye tenezzül edilmemesi, bir nev'î hakâreti ifâde eder ki böyle bir davranışdan su'-i hulk (*kötü bir huy*) meydana gelmiş olur.

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, Allâhü Teâlâ'nın rahmetinin bir eseri olarak O'nun ahlâkı ile ahlâklanmış büyük bir Peygamberdir.

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ.

"Allâh'dan gelen bir rahmet ile ahlâklanmış olduğundan".⁴²

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ.

"Sen, elbetde yüce bir ahlâka sâhibsin".⁴³

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا.^ط

"And olsun ki Allâh'ın Rasûlünde sizin için, Allâh'ı ve âhiret gününü ummakda olanlar için, Allâh'ı çok zikir edenler için güzel bir (imtisâl) numûne (si) vardır".⁴⁴

⁴² -Âl-i İmrân, 159.

⁴³ -Kalem, 4.

⁴⁴ -Ahzâb, 21.

إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ.

'Ben, ahlâkî faziletleri (en güzel ahlâkı) tamalayıp göstermek için gönderildim".⁴⁵

Gibi âyet-i kerîme ve Hadîs-i şerîfler, bunun en açık bir delilidir.

Bu bakımdan İslâm Dîni'nin en büyük hükümleri, Kitâb ve Sünnet ile beyân buyurulmuş, bir çok hükümleri de İcmâu'l-Ümmet ile tesbît edilmiş olduğundan bu şekildeki hükümler hakkında, müşâverede bulunuyorum diye yeni bir şey' ihdâs etmek (*karalar almak*) asla câiz değildir.

Fakat hakkında şer'î bir hüküm bulunmayan *-harb durumları gibi-* ba'zı dünyevî, idârî ve siyâsî meseleler hakkında müşâverede bulunarak o işi Allâhü Teâlâ'nın murâdına en yakın bir şekilde hall etmeye çalışmak câiz olup gereklidir ki bu şekilde bir davranış *-daha önce de anlatıldığı gibi-* **Sünnet**'dir.

Bunun için bir Hadîs-i şerîfde,

مَا هَلَكَ قَوْمٌ مِنْ مُشَاوَرَةٍ.

"Hiç bir millet, meşveret'den zarar görüp helâk olmuş değildir".⁴⁶

buyurulmuştur.

⁴⁵ -Muvatta, Husnü'l-hulûk,18.

Hak Dini Kur'an Dili Türkçe Tefsir, C.2.ss.210). Elmalı M. Hamdi Yazır.

⁴⁶ -Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlisi ve Tefsiri,C.1.ss.485.Ö.N.Bilmen.

İşte bu esâsa binâendir ki Müslümân'ların, hakkında şer' î bir huküm bulunmayan bir takım dünyevî, idârî ve ictimâî işlerini *-harb durumları gibi-* kendi aralarında yapacakları bir meşveret ile hall etmeleri Sünnet olmuştur.

Bu bakımdan İslâm şûrâ'sının vazîfesi, yalnız kendi arzû ve iştihâlarını ifâde eden irâdelerini göstermek değil, Allâhü Teâlâ'nın kullarının (*ibâdu'llâh'ın*) umûmî menfaati konusunda aklî ve naklî delîllerden istifâde ederek kendisi ile amel edilmesi lâzım gelen hukmü, Allâhü Teâlâ'nın muradına en yakın bir şekilde ta'yîn etmeye çalışmaktır.⁴⁷

⁴⁷ -Hak Dini Kur'an Dili Türkçe Tefsir,C.2.ss.1215. Elmalılı Hamdi Yazır.

Ashâb'ın eğitim ve öğretimi

Hazreti Muhammed *aleyh's-selâm*'ın, Ashâb-ı Kirâm'ını ve ümmet-i merhûme'sini de kendisi gibi bir imtisâl numûnesi olarak yetiştirmesi ve yüksek bir ahlâka sâhib kılması da murâd-ı ilâhî olup ulvî vazîfesinin bir gereği idi.

Bu bakımdan gerek Ashâb-ı Kirâm'ın, gerekse onları ta'kîben onlara tâbî' olarak kıyâmete kadar gelip geçecek olan Ümmet-i merhûmenin, en yüksek bir ahlâk ve en güzel bir siyâsî terbiye ile yetiştirilmesi, İslâmî bir esâs ve beşerî bir gâyedir.

Bunun için Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, Ashâb-ı Kirâm'ını, bu esâs ve bu gâyeye uygun siyâsî bir terbiye ile yetiştirmiş, *-vahy'in ve nass'ın bulunmadığı yer ve zamânlarda-* insanlığın en çok ihtiyaç duyacağı **iftâ'**, **kazâ**, **fetvâ'**, **ictihâd**, **re'y**, **kıyâs** ve **müşâvere** konularının ehemmiyyetini onlara ta'lîm edip öğretmiş ve yaşatmıştır.⁴⁸

Diğer bir deyimle, **Ribbiyyûn-i Muhammedî'yi** (*ya'nî kendisinin ta'lîm ve terbiyesi ile yetişmiş olan Ashâb-ı Kirâm'ını*), **Rabâniyyûn-i Muhammedî** olarak (*ya'nî Ashâb-ı*

⁴⁸ -**Müşâvere**:Danışmak, danışıp işâret almak, re'y ve görüş almaktır.

Toplanıp meşveret etmek, danışmak, ma'nâlarına da gelir. Bu bakımdan toplanıp meşveret eden bir topluluğa "**Şûrâ** (شورى)" denir ki İslâm'da ehemmiyeti çok büyüktür.

*Kirâm'ından sonra gelib geçecek olan Ümmet-i merhûme'yi de), aynı şekilde yetiştirecek bir hâle getirmiştir.*⁴⁹

İşte bunun içindir ki Hazreti Muhammed *aleyhi^s-selâm*, Ashâb-ı Kirâm'ı hakkında:

أَصْحَابِي كَأَجْوَمِ بَأَيْهِمْ إِفْتَدَيْتُمْ إِهْتَدَيْتُمْ.

*"Ashâb'im, yıldızlar gibidir. Hangisine uyarmanız yolunuzu şaşırmazsınız. Hidâyete ulaşırsınız".*⁵⁰

عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّتِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي

*"Benim sünnetime ve benden sonra hidâyete mazhar olmuş Hulefâ'-i Râşidîn'in sünnetlerine yapışınız".*⁵¹

buyurmuştur.

Aynı şekilde,

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ.

"Siz, insanlar için (insanlığın fâidesi için) seçilip çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği emr eder,

⁴⁹ -**Ribbî** ve **Rabbânî** lâfızları, -terbiye edip yetiştiren, kişilerin eğitim ve öğretimini yaparak onları olgun bir hâle getiren anlamını ifade eden- (**Rabb**) lâfzına nisbet edilen birer lâfızdır ki cemi'leri "**Ribbiyyûn**" ve "**Rabbâniyyûn**" dur.

Ayrıca "**Rabbânî**" lâfzının, mürebbî demek olan "**Rabb**" a nisbet edildiğini, "**Ribbî**" lâfzının da cemâat demek olan "**Ribb**" e nisbet edildiğini söyleyenler de vardır.

⁵⁰ -Hak Dîni Kur'ân Dili Türkçe Tefsir, C.2.ss.452. Elmalılı Hamdi Yazır.

Keşfü'l-Hafâ. 1. 148.(381).

⁵¹ -Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi, C.1.ss.60. Ahmed Naim, Ve C.4.ss.83 ve 92. Kâmil Miras.

kötülükden vaz geçirmeye çalışırsınız. Çünkü Allâh'a inanırsınız".⁵²

âyet-i kerîmesi de, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm'* ın ümmetlerinin, diğer ümmetlerden daha hayırlı olduğunu ifâde eder ki bu büyük ve mümtâz özellik, onların **Ribbiyyûn** olarak yetişmelerinden ve *-kendilerinden sonra gelenleri-Rabbâniyyûn* olarak *-Tevhîd'e ve takvâ'ya yönelik samîmî birer eğitimci ve öğretimci olarak-* yetiştirmeye çalışmalarındandır.

Bunun içindir ki Allâhü Teâlâ tarafından kendisine peygamberlik, kitâb, hıkmət, hukûm ve hukûmet gibi bir takım ni'metler verilmiş olan bir kimse, diğer insanlara karşı "*Bana kul olun, bana ibâdet edin*" diye bir rubûbiyyet (*tanrılık, üstünlük*) idiâsına kalkışması veyâ böyle bir fikri benimsemesi, aslâ doğru bir davranış olmadığı gibi böyle bir şey'e, hakkı da bulunmaz.

Çünkü böyle bir ni'mete sâhib olan bir kimsenin asıl görevi,

مَا كَانَ لِيَشْرَ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَاداً لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ.^{لا}

"Allâh'ın kendisine Kitâb, hıkmət ve peygamberlik verdiği (mümtâz) bir beşerin, (bâtıl bir iddiâda bulunarak) -Allâh'ı bırakıp da bana kul olun, bana ibâdet edin- demesi, mümkün değildir. Fakat okuyup okutmakda, eğitim ve öğretimini yapmakda olduğunuz Kitâb uyarınca (dersler

⁵² -Âl-i İmrân, 110.

gereğince) **Rabbânîler olunuz** (Rabb'e, Tevhîd'e yönelik takvâ sâhibi hâlis kullar olunuz) **der"**.⁵³

âyet-i kerîmesinde ifâde buyurulan

وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ .

"Rabbânî'ler olunuz, (Rabb'e, Tevhîde yönelik takvâ sâhibi hâlis kullar olunuz)"⁵⁴

emr-i ilâhîsine göre, ta'lîm ve tadrîs ile *Rabbânî'* ler yetiştirmekdir. Zâten Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm'* in **bi'seti** (*Peygamber olarak gönderilmesi*) de, bu hıkmeti ifâde eder.

Bu bakımdan Ümmet-i merhûme'nin (*Müslümân'ların*), **"Ribbî"** ve **"Rabbânî"** olarak tetişmesi ve yetiştirilmesi konusunda, İslâmî esâslardan ayrılmamak şarttır. Bu önemli konuyu yanlış yollara yöneltmemek için de, **"İslâmî istişâre"**

⁵³ -Âl-i İmrân, 79.

⁵⁴ -Âl-i İmrân, 79.

Rabbâniyyûn: Fakîhler, âlimler, muallimler, eğitim ve öğreticiler, ilmi ile âmil olanlar, Allâh'a yönelip O'na teslîm olanlar, haram ve helâli, emir ve nehyi iyi bilip emânete riâyet edenler, anlamına geldiği gibi; diğer bir deyimle de, ilim ve irfan, fekâhet ve basîret, güzel ahlâk ve amel sâhibi olan, insanların ilâhî bir terbiye sâhibi olmaları için çalışan, kimseler anlamına da gelir.

Bunun için peygamberler, ümmetlerine kâmil, olgun bir insan olmalarını tavsiye eder ve bunun için çalışır. Fakat kendisine kul olup kendisi için ibâdet etmelerini aslâ tavsiye edip emr etmez.

Bu esâsa binâendir ki ümmet-i merhûme'nin Tevhîd'i esâs alan takvâya yönelik güzide ilim ve irfan sâhibi olanlarına düşen görev, diğer insanları da ilim, irfan ve Tevhîd'e yönelik takvâ sâhibi olmalarına çalışmaktır. Böyle bir çalışmanın aksi ise, Tevhîd'e ve takvâya aykırı olduğundan dâimâ zarar ve felâketden başka bir netice doğurmaz.

gereklidir. Bunun için ekseriyet, âyet-i kerîmedeki "**Müşâvere**" emrinin, **vücûb** için olduğuna kâil olmuştur.

İmâm Şâfî *rahmetü'llâhi aleyh* ise, **nedb** ifâde etdiğine kâildir.

مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ.

"Allâhü Teâlâ, bir kimsenin hayrini dilerse, onu dînde fakih yapar". (anlayışlı ve bilinçli kılar).⁵⁵

Buhârî, Kitâbü'l-ilm,Cüz'.1.ss.28

⁵⁵ -Buhârî, Kitâbü'l-ilm,Cüz'.1.ss.28

Müşâvere sonunda kararlı olmak

Yukarıda anlatılan konular esâs olunca, *İslâmî bir müşâvere* konusunda, her hangi bir tereddüd ve teessür câiz değildir. Tam bir emniyet ve inanç içerisinde hareket etmek lâzımdır. Böyle bir davranışın sonunda (*ya'nî husn-i niyyet ile yapılan ictihâdî bir re'y sonunda*), bir hatâ yapılmış olsa bile, evvelinde bir mes'ûliyyet olmaz. Çünkü aşağıdaki âyet-i kerîme ve Hadîs-i şerîfler, bu husûsun, açık bir delîlidir.

فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ط إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ.

(Müşâvereden sonra) **karar verip azm ettiğin zaman da, Allâhü Teâlâ'ya tevekkül et, i'timâd et.** (Allâh'a dayanıp güven, icrâda tereddüd etme, gevşek davranma). **Çünkü Allâhü Teâlâ, kendisine güvenip dayananları sever**".⁵⁶

فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ. لا

"Eğer bilmiyorsanız zikir erbâbına (ilim ehline, bilgi sâhibi kimselere) **sorun.** (Bilgi sâhibi olun, cehâlet içinde kalmayın)".⁵⁷

أَحْكَمْ عَلَىٰ إِيَّاكَ إِنْ أَصَبْتَ فَلَكَ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَإِنْ أَخْطَأْتَ فَلَكَ حَسَنَةٌ.

"Hukm et. Eğer isâbet eder isen senin için on sevâb, eğer hatâ eder isen senin için bir sevâb vardır".⁵⁸

⁵⁶ -Âl-i İmrân, 159.

⁵⁷ -Nahl, 43. ve Enbiyâ, 7.

إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ فَاصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ فَأَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ.⁵⁸

Bir hâkim hukm edeceği zaman ictihâd eder de (hakki arayıp hukm eder de) bu hukmünde isâbet ederse, o hâkime iki ecir ve sevâb vardır. (Hakki aramak, hakka isâbet etmek sevâbları).

Eğer hukm edeceği zaman hakki arar, fakat hatâ' ederse, bu hâkime de bir ecir vardır. (Hakki aramak sevâbı).⁵⁹

فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ط إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ.

(Müşâvereden sonra) **karar verip azm ettiğin zamanda, Allâhü Teâlâ' ya tevekkül et, i'timâd et.** (Allâh' a dayanıp güven, icrâda tereddüd etme, gevşek davranma). **Çünkü Allâhü Teâlâ, kendisine güvenip dayananları sever".⁶⁰**

⁵⁸ -Hukûk-i İslâmiyye ve İstîlâhât-i Fıkhiyye Kâmûsu,C,1.ss.244.Ömer.N Bilmen. (Buhârî, Müslim ve İbn-i Mâce).

Usûl-i Fıkıh Dersleri,ss.556. Büyük Haydar Efendi.

⁵⁹ -Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi,C.12.ss.411. Kâmil Miras.

Et-Tâcû'l-Câmiu li'l-Usûl fi Ehâdîsi'r-Rasûl s.a.v. C.3.ss.66.

Eş-Şeyh Mansûr Ali Nâsîf. (Revâhû'l-Hamse).

⁶⁰ -Âl-i İmrân, 159.

Müşâvere'de fikrî, ahlâkî ve siyâsî olgunluk

İslâmî bir müşâvere'de dünyevî ve uhrevî bir mes'ûliyyetin olmaması için, yapılan istişâre'nin İslâmî müşâvere ahlâkî esâslarına uygun olması ve netîcenin Cenâb-ı Hakk'ın emrine veyâ murâdına en yakın bir netîce olmasına çalışılması lâzımdır. Bunun için varılacak netîcenin veyâ hukmün, Cenâb-ı Hakk'ın **emrine** veyâ **nehyine** uygun olanının aranması şarttır. Aksine olarak fikrî bir tahakküme, keyfî bir davranışa kapılmak, aslâ câiz değildir. Bi'l-akis tahakküm ve istibdâd fikrinden uzak rûhî bir olgunluk, İslâmî bir ahlâk, İslâmî bir siyâset ve sağlam bir inanç üzerine binâ' edilmesi gerekir. İslâm siyâset ve ahlâkının gâyesi de, böyle bir netîceyi elde etmeye çalışmaktır.

Böyle bir olgunluk ve ahlâkî davranış, Tevhîd' in aslına ve ihlâslı bir fikrî davranışa uygundur. Aksine hareket etmek ise, gizli veyâ açık bir şirke, bir işrâke varan bir emir ortaklığı olur ki bundan şiddetle sakınmak lâzımdır.

Bunun için "**İslâm şûrâsı**" nın vazîfesi, yalnız kendi arzû ve iştihâlarını îfâ eden irâde ve re'ylerini göstermek değil, hâdiseler karşısında *-ibâdu'llâh'ın umûmî menfaatleri nokta-i nazarından, hakkın araştırılması cihetinden, aklî ve naklî delîllerden-* me'mûrun bih olması (*kendisi ile amel edilmesi*) lâzım gelen **Hukmü'llâh'**, Cenâb-ı Hakk'ın emrine, nehyine veyâ murâdına en yakın bir netîceyi, ta'yîn etmektir.

Bu sûretle tecellî edecek irâde, ileride hiçbir kıymeti olmayan beşerî bir irâde değil, ileride tahakkuk edecek olan ilâhî irâdeyi temsil ve icrâ'dır.

Böyle bir müşâvere, usûlüne uygun olarak yapılmazsa, muhtelif irâde ve re'yelerin tenâkuzu ve cidâli nefîcesinde, hakk ve hayır fikri, Hukmü'llâh'a ircâ ve isnâd olunamaz. Bunun nefîcesi olarak da muhtelif fikir ve re'yelerin çarpışması, o toplumun yıkılıp yok olup gitmesine sebep olur.

Bu bakımdan Allâhü Teâlâ'nın,

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ

"İş husûsunda, Onlarla müşâvere et".⁶¹

emrine uygun olarak yapılan bir müşâvere, bir toplumun yaşamasında, birlik ve berâberliğinde en sağlam bir dayanak olur.

Bunun için Allâhü Teâlâ,

وَلَوْ رُدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ. ط

"Onu, Peygambere ve onlardan olan emir sâhiblerine (selâhiyyet ve ihtisâsı olan kimselere) döndürüp danışalardı, onu onlardan öğrenirlerdi".⁶²

âyet-i kerîmesi ile, **müctehid** olan din âlimlerini medh etmiş;

⁶¹ -Âl-i İmrân, 159.

⁶² -Nisâ'56, 83.

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ .

"İşte ey akıl ve basîret sâhibleri siz (bundan) ibret alın (ve Hakka yönelin)".⁶³

âyet-i kerîmesi ile de, **kıyâs** yapmayı emr etmiş ve onu i'tibârlı kılmıştır.

⁶³ -Haşr, 2.

İstişâre'nin değeri

Danışarak (*istişâre yaparak*) iş yapmanın ehemmiyetini belirten Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*,

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ

"İş husûsunda, Onlarla müşâvere et".⁶⁴

âyet-i kerîmesi nâzil olunca, şöyle buyurmuşdur:

أَمَّا أَنْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعْنِيَّانَ عَنْهَا وَلَكِنْ جَعَلَ اللَّهُ تَعَالَى رَحْمَةً لَأُمَّتِي فَمَنْ اسْتَشَارَ مِنْهُمْ لَمْ يَعدَمْ رُشْدًا وَمَنْ تَرَكَهَا لَمْ يَعدَمْ عَيًّا.

"Biliniz ki Allâh ve Rasûlü, müşâvere'den her hâlde müstağnîdirler. Fakat Allâhü Teâlâ bunu benim ümmetime bir ruhsat kıldı. Onlardan her kim istişâre ederse rüşdden (doğru yolu düşünüp bulmadan) mahrûm olmaz. Her kim de terk ederse hata'dan kurtulmaz".⁶⁵

مَا تَشَاوَرِ قَوْمٌ قَطُّ إِلَّا هَدَوْا لِأَرْشِدِ أَمْرِهِمْ.

"Müşâvere eden bir toplum, her hâlde işlerinin en doğrusuna muvaffak olur".⁶⁶

Bununla berâber vahy nâzil olmuş olan husûslarda her hangi bir istişâre aslâ câiz değildir. Çünkü nass karşısında, re'y ve kıyâs bâtıldır.

⁶⁴ -Âl-i İmrân, 159.

⁶⁵ -Hak Dini Kur'an Dili Türkçe Tefsir,C.2.ss.1217. Elmalılı M. Hamdi Yazır.

Âlûsî, Rûhu'l-Meânî, II. 106.

⁶⁶ -Hak Dini Kur'an Dili Türkçe Tefsir,C.2.ss.1217. Elmalılı M. Hamdi Yazır.

"Mevrîd-i nass'da ictihâda mesağ (cevaz) yokdur".⁶⁷

esâsı da bunu ifâde eder. Çünkü bu esâsın aksine hareket eden bir kimse (*ya'nî nass karşısında re'y ve kıyâsda bulunmaya kalkışan bir kimse*), emr-i ilâhî karşısında re'y ve kıyâsda bulunarak isyân eden İblîs gibi olur.

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm'* ın, vahy nâzil olmayan her hangi bir konuda re'y ve ictihâdda bulunması câizdir. Çünkü hatâlı bir davranış olursa vahy ile düzeltilirdi ki Peygamber *aleyhi's-selâm'* ın re'y ve ictihâdı ile diğer müctehidlerin re'y ve ictihâdı arasındaki fark budur.

⁶⁷ -Mecelle (Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye), ss.10.(Madde 14). Ali Himmet Berki.
Hukûk-i İslâmiyye ve İstîlâhât-i Fikhiyye Kâmûsu,C.1.ss.259. (Madde 13).
Ömer Nasûhi Bilmen.

Müşâver'nin illet ve hıkmeti

"Müşâvere" nin illet ve hıkmeti, ümmetin ta'lîm ve terbiyesi, şânının yükseltilmesi, yanlış bir iş, yanlış bir şey' yapılmaması, münâfıkların ümitlerinin kesilmesi ve her konuda başarıya ulaşılması için vârid olması (*uygulanması*) dır.

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ

"İş husûsunda, Onlarla müşâvere et".⁶⁸

Âyet-i kerîmesi ile istişâre'nin meşrû' kılınması, Rasûlü'llâh *aleyhi's-selâm* için ictihâdın cevâzına delâlet eder. Çünkü istişâre, bir nev'î ictihâd demektir.

Bunun için müşâvere, Peygamber *aleyhi's-selâm* hakkında **mendûb** olsa bile, ümmetleri hakkında **vâcib**'dir. Çünkü,

وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ

"Onların işleri, aralarında istişâre (danışma) iledir".⁶⁹

âyet-i kerîmesi de bunu ifâde eder.

Bununla berâber bu âyet-i kerîme, **İslamî idâre** şeklinin ve Müslümân'ların kendi aralarından seçecekleri kimselerin, şûrâ kararlarına dayanmasını da ifâde eder ki bu şekildeki şûrâ kararlarının da yine İslâmî esâslar dâhilinde yapılması zarûreti vardır.

⁶⁸ -Âl-i İmrân, 159.

⁶⁹ -Şûrâ, 38.

Yukarıda belirtilen İslâmî esâslara göre yapılması lâzım gelen "**Müşâvere**" ve "**Şûrâ**" şekli;

وَأَمُورُكُمْ شُورَى بَيْنَكُمْ فَظَهَرُ الْأَرْضِ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ بَطْنِهَا.

"İşlerinizi meşveret ile yaptığınız zaman, sizin için yerin üstü yerin altından (karnından) daha hayırlıdır. (Ya'nî yaşamak ölmekten daha hayırlıdır)".⁷⁰

hadîs-i şerîfi gereğince, bizleri dâimâ *-her yerde ve her zamânda-* terakkî ettirerek hiç bir tefrîka, hiç bir fisk ve hiç bir perîşanlığa düşmeden, insanlığa örnek insanlar olarak yükselmemizi te'mîn eder.⁷¹

Çünkü hakk ve gerçek olan şey'ler, dâimâ gâlib, dâimâ güzel ve dâimâ üstündür. Bu bakımdan Allâhü Teâlâ'nın bizlere lûtf ettiği ve ecdâdımızın bizlere mîras bıraktığı bu güzel değerleri, hiçbir zaman heder etmeden onların değerlerini bilib ona göre hareket etmeliyiz. Bununla berâber şu gerçeği de hiçbir zaman hatırımızdan çıkarmamalıyız:

Evet,

Kur'ân-ı Kerîm okumak, güzel bir şey'dir. Fakat Kur'ân-ı Kerîm'in hükümleri ile amel etmek, ondan daha güzeldir.

⁷⁰ -Et-Tâcû'l-Câmiu li'l-Usûl fi Ehâdisi'r-Rasûl s.a.v.C.5.ss.345.

Eş-Şeyh Mansûr Ali Nâsîf.

⁷¹ -**Fisk:** Kişinin fiil ve kavlinde (sözlerinde) *-küfür derecesini bulmamak şartı ile-* hakk ve gerçek olan şey'lerin aksini yapma hâlidir ki böyle bir fisk, ya i'tikâdda veya amelde olur. İ'tikâddaki fisk da, ya küfür olur veya bid'at olur.

Müşâvere'nin faydaları

Müşâvere, *-daha önceki konularda da anlatıldığı gibi-* her hangi bir iş hakkında danışmak, o işde ehil olduğu düşünülen kimselerin re'yelerini, görüşlerini almak, onlar ile fikir alış-verişinde bulunmaktır ki böyle bir müzâkere ve mütâleaya "**İstişâre**" denir.

Belli bir yerde toplanarak böyle bir müşâverede bulunan bir cemâate de "**Şûrâ**" denir.

Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*, hakkında vahy olmayan ve dînin esâsından bulunmayan ba'zı dünyevî işlerde *-cihâd işleri gibi-* Ashâb-ı Kirâm'ı ile istişârede bulunur, onların da re'yelerini almayı uygun bulurdu. Çünkü *-âyet-i kerîmede de ifâde buyurulduğu gibi-* böyle yapmakla me'mûr idi. Bunun için bir hadîs-i şerîflerinde şöyle buyurmuşlardır:

مَا هَلَكَ قَوْمٌ مِنْ مُشَاوِرَةٍ.

"Hiç bir millet, müşâveretden helâk olmuş değildir".⁷²

Bunun için müşâvereyi terk eden bir toplum, kendi helâkini kendi eliyle hazırlamış olur. Bu bakımdan **İslâm**'da **meşveret**, muhtelif re'yelerin tecellîsi ile hakk olan şey'in meydana gelmesine yardım edeceği için **mendûb** ve **mesnûn** olmuştur.

⁷² -Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlfi ve Tefsiri,C.1.ss.485. Ömer N.Bilmen.

Bununla berâber istişârede bulunacağım diye dünyevî menfaat ve maksadlar için ihtilâfa düşmek, fırka fırka olup birbirine karşı hasmâne bir vaziyet almak da, aslâ câiz değildir. Çünkü bir hadîs-i şerîfde,

مَنْ فَرَّقَ فَلَيْسَ مِنَّا.

"(Müslümânlar arasında) tefrika çıkaran bir kimse bizden değildir".⁷³

buyurulmuştur.

Bununla berâber ba'zı selâhiyetli kimselerin -müctehidler gibi- ba'zı konularda, -şer'i delillerini araştırarak- muhtelif rey', mütâlea ve ictihâdda bulunmaları, güzel bir niyete, güzel bir ictihâda müstenid bulunduğundan **memdûh** görülmüştür.

Bunun için istişârede bulunulacak bir kimse (*müsteşâr*), hâdiseleri kendi nefsinde kıyâs etmeli ve düşüncesini kendi nefsinde tatbîk edebileceği bir şekilde ifâde etmelidir. O şey'in kendi nefsinde tatbîkini uygun bulmadığı halde, aksi bir işâretle, karşısındaki kimseyi yanlış yollara sevk etmesi, büyük bir kötülük olduğundan şübhesiz olarak o kimseye hıyânet etmiş olur. Bu husûsa işâretle de, aşağıdaki Hadîs-i şerîflerde şöyle buyurulmuştur:

الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ.

"Müsteşâr (kendisi ile istişâre olunan kimse) emîndir".⁷⁴

مَنْ أَسَارَ عَلَىٰ أَخِيهِ بِأَمْرٍ يَعْلَمُ أَنَّ الرُّشْدَ فِي عَيْرِهِ فَقَدْ خَانَهُ.

⁷³ -Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlîsi ve Tefsîri, C.1. ss.486. Ö.N.Bilmen.

⁷⁴ -Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlîsi ve Tefsîri, C.1. ss.486. Ö.N.Bilmen.

"Her kim kardeşine (kendisi ile müşâverede bulunan kimseye) rüşd ve sedâdın (doğru olanın) başka tarafda olduğunu bildiği halde, bunun aksine bir işâretde bulunursa, şübhesiz hıyânet etmiş olur".⁷⁵

Bu bakımdan Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın müşâvereye bu kadar ehemmiyet vermesinin bir çok hikmetleri vardır ki onlardan ba'zıları şöyledir:

1-Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem* 'in, Ashâb-ı Kirâm'ı ile istişârede bulunması, onlara karşı olan muhabbet ve i'timâdını ifâde ettiği gibi onların kadir ve kıymetlerinin derece ve şerefini de ifâde eder. Eğer O, böyle bir müşâverede bulunmasa idi, O'nun bu davranışı onlara karşı bir ihânet (*haksızlık*) sayılabilir, bu sûretle de onların yanlış düşüncelerine sebebiyet verebilirdi. Bu bakımdan müşâvere, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın ümmet-i merhûmesi için bir hikmet dersidir.

2-Hazreti Muhammed *aleyhis-selâm*, en yüksek bir akıl ve zekâ sâhibi olduğundan aklen bütün insanların en üstünüdür. Fakat düşünülecek şey'ler de sınırsızdır. Bunun için hakkında vahy bulunmayan ve maslahata⁷⁶ uygun olan ba'zı şey'ler ba'zı kimselerin hatırına geldiği halde ba'zı kimselerin hatırına gelmeyebilir. Bu bakımdan müşâvere, her zaman fâidelidir. Bunun için bu mühim netîceye işâret etmek isteyen Hazreti

⁷⁵ -Et-Tâcû'l-Câmiu li'l-Usûl fi Ehâdisi'r-Rasûl,s.a.v. C.5.ss.73.

Eş-Şeyh Mansûr Ali Nâsîf.

⁷⁶ -**Maslahat**, şer'î **nass**'lardan birisinin küllî veyâ cüz'î bir sûrette delâleti bulunan ve toplum hayâtının refah ve mutluluğuna vesile olan her hangi bir şey'dir.

Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*, bu husûsda büyük bir tevâzu' göstererek,

أَنْتُمْ أَعْرَفُ بِأُمُورِ دُنْيَاكُمْ وَأَنَا أَعْرَفُ بِأُمُورِ دِينِكُمْ.

"Siz, dünyânızın işlerini daha iyi bilirsiniz; ben de dininize âit şey'leri daha iyi bilirim".⁷⁷

buyurmuşdur.

3-Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın müşâvere ile me'mûr olması, ümmetleri için müşâverenin gerekli ve fâideli olduğunu ifâde eder. Bunun için de bir Hadîs-i şerîfde şöyle buyurulmuşdur:

مَا شَاوَرَ قَوْمٌ إِلَّا هَدَوْا لِأَشَدِّ أُمُورِهِمْ.

"Müşâvere yapan bir millet, işlerinin en doğrusuna yol bulmuş olur".⁷⁸

4-Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, müşâvere ile me'mûr olduğundan, müşâvere yapmak, ümmetleri için mendûb ve mesnûn bir **Sünnet** olmuştur.

5-Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* 'ın Ashâb-ı Kirâm'ı ile müşâverede bulunması, onların re'ylerinden istifâde etmek için değil, hâdiseler karşısında onların akıllarının, düşüncelerinin, tedbîrlerinin derecesini bilmesi ve onların kendisine bağlılıklarını anlaması içindir.

⁷⁷ -Kur'an-ı Kerîm'in Türkçe Meâl-i Âlîsi ve Tefsîri,C.1.ss.484. Ö. N. Bilmen.

⁷⁸ -Kur'an-ı Kerîm'in Türkçe Meâl-i Âlîsi ve Tefsîri,C.1.ss.484. Ö.N.Bilmen.

6-Yapılan istişârelerde hatâlı bir taraf olursa, her zaman vahy ile düzeltilmesi mümkün olduğundan Ashâb-ı Kirâm'a bir örnek olurdu.

7-Uhud muhârebesinde, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın Medîne dışına çıkılmasını uygun bulmayarak Medîne içinde kalıp müdâfaa harbi yapılmasını önerdiği hâlde bir kısım Ashâb-ı Kirâm'ın Medîne dışına çıkararak meydan muhârebesi yapılmasını istemeleri üzerine Medîne dışına çıkılarak harb yapılmışdı. Fakat harb kazanıldığı halde neticesi, istenilen bir netice olmamışdı.

Bu hâdiseden sonra nâzil olan âyet-i kerîmede Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*'in Ashâb-ı Kirâm'ına karşı müşvik davranışı ve onlar ile müşâvere etmesi husûsu önemle belirtilmiştir ki bu da *-bu hâdise ile ilgili olarak-* Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın içinde, Ashâb-ı Kirâm'ına karşı en ufak bir gücenme ve kırılma duygusunun olmadığını ifade eder.⁷⁹

Netice olarak şunu söyleyebiliriz ki Müslümân'ların ictimâî (*toplumsal*) hayatları, meşveret ve teâvün (*yardımlaşma*) üzerine kurulmuştur. Bu bakımdan her işlerini meşveret ile yapmaları, onların kibir, gurûr ve benlik ifade eden tahakküm ve istibdad fikrinden uzak kalmalarını te'mîn eder ki şu âyet-i kerîme'ler, bu husûsun en açık bir delîlidir:

وَأْمُرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ ۖ

"Onların işleri, aralarında istişâre (danışma) iledir".⁸⁰

⁷⁹ -Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlfi ve Tefsiri, C.1.ss.484-487. Ömer N. Bilmen.

⁸⁰ -Şûrâ, 38.

إِن أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ ط وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ ط عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ
أُنِيبُ.

"Ben gücümün yetdiği kadar ıslâhdan başka bir şey' arzû etmem. Benim muvaffakıyyetim ancak Allâh'ın yardımı iledir. Ben yalnız O'na güvenib dayandım ve yalnız O'na dönerim".⁸¹

وَمِنَ اللَّهِ التَّوْفِيقُ

Muvaffakıyyet Allâh'dandır.

⁸¹ -Hûd, 88.

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ .

**"İşte, ey akıl ve basîret sâhibleri,
siz (bundan) ibret alın (ve Hakk'a
yönelin)".⁸²**

⁸² - Haşr, 2.

H u s n - i H â t i m e

سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.
الصلوة والسلام على رسولنا محمد وعلى آله وصحبه الطيبين الطاهرين ومن
تبعهم بإحسان إلى يوم الدين.

**Sübhâne'llâhi ve bi-hamdihî, sübhâne'llâhi'l-azîm. Ve'l
hamdü li'llâhi Rabb'i'l-âlemîn.**

**Es-salâtü ve's-selâmü alâ rasulinâ Muhammedin ve alâ
âlihî ve sahbihî't-tayyibîne't-tâhirîn ve men tebiahüm bi-
ihsânin ilâ yevmi'd-dîn.**

*Allâh'ı tesbîh eder -ulûhiyyet makâmına yakışmayan
noksan sıfatlardan tenzîh eder- ve O'na hamd ederim. Yine
yüce Allâh'ı tekrar tesbîh ederim. Hamd-ü senâ, âlemlerin
Rabb'i olan Allâh'adır.*

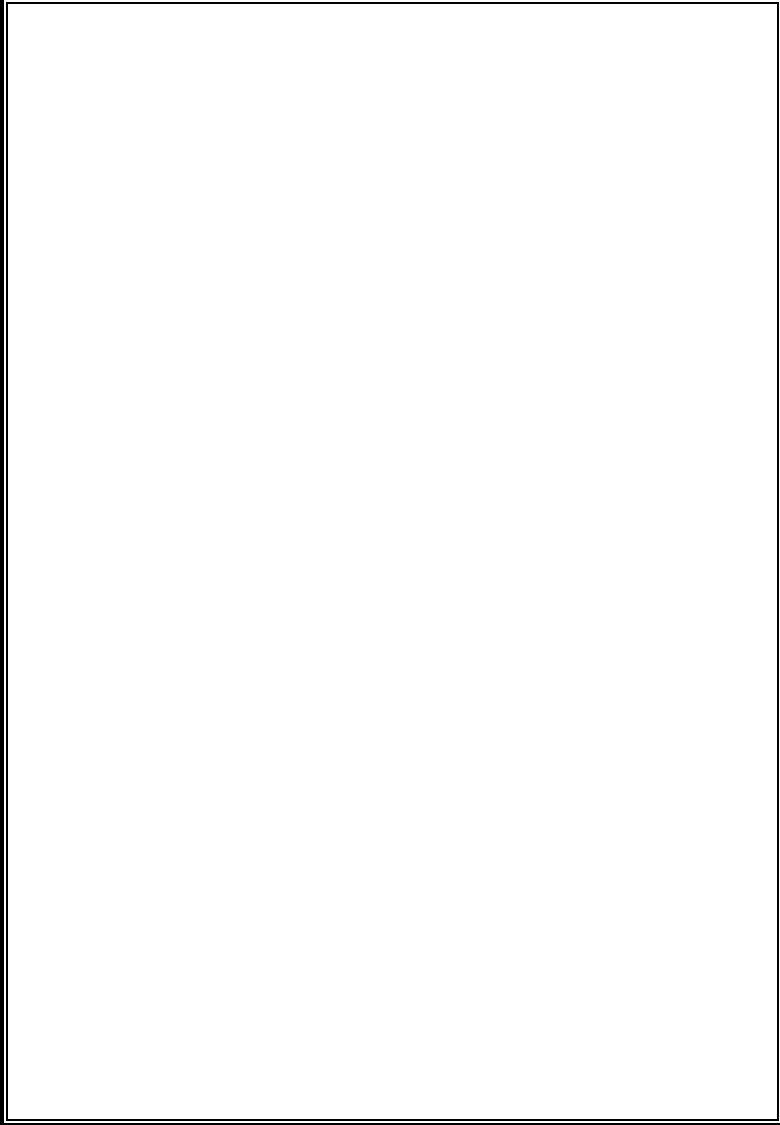
*Salât ve selâm, Rasûl'ümüz Hazreti Muhammed üzerine,
tayyib ve tâhir olan Âl ve Ashâb'ının üzerine ve Kıyâmet'e
kadar ihsân ile Âl ve Ashâb'ına tâbi' olanların üzerine olsun.
Âmîn.*

10-Ağustos-1993

22-Safer-1414

Talas

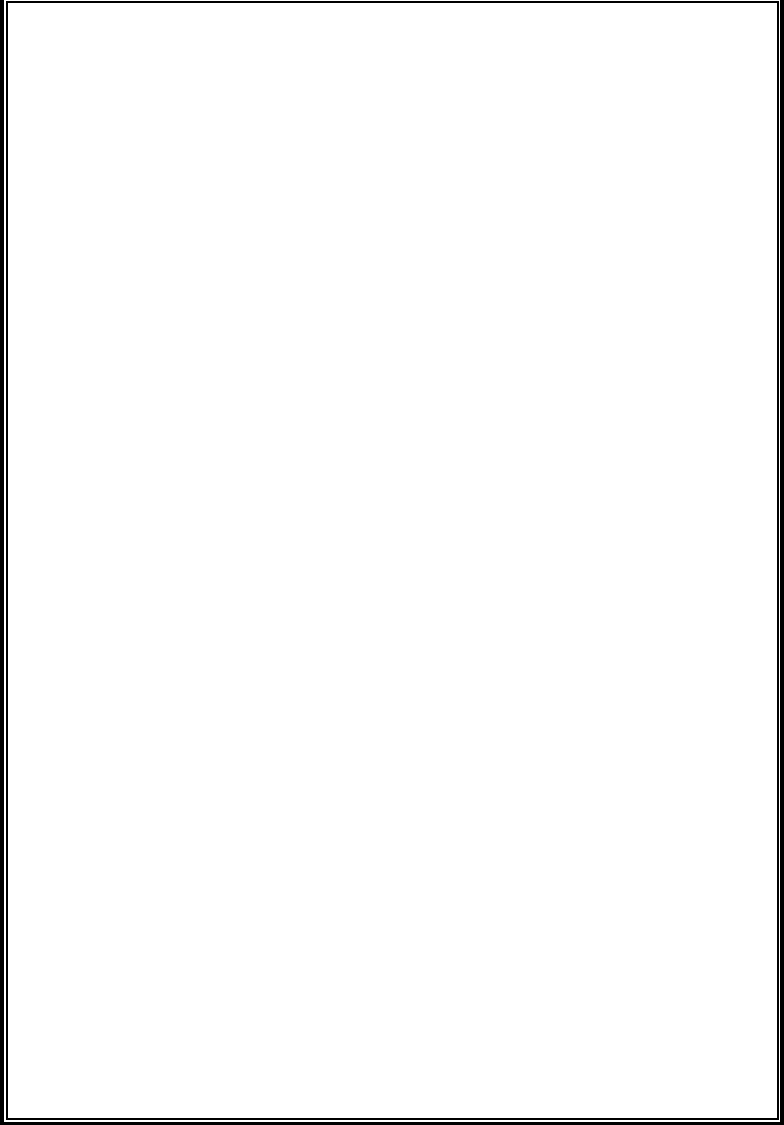

F i h r i s t

İslâm'da İstişâre ve Önemi.....	1
İslâm'da İstişâre ve Önemi.....	3
Besmele, Hamdele, Salvele.....	5
Ö n s ö z.....	7
İSLÂM'DA İSTİŞÂRE ve ÖNEMİ.....	9
İ S T İ Ş Â R E	9
İstişâre hakkında Kur'ân hükümleri.....	23
İstişâre'nin hükmü	27
Devlet adamlarının istişâresi	31
Hazreti Muhammed <i>aleyhi's-selâm</i> 'ın istişâresi	33
Müşâvere'nin özelliği ve hükmü	35
Ashâb'ın eğitim ve öğretimi	38
Müşâvere sonunda kararlı olmak	43
Müşâvere'de fikrî, ahlâkî ve siyâsî olgunluk.....	45
İstişâre'nin değeri.....	48
Müşâvere'nin illet ve hikmeti	50
Müşâvere'nin faydaları	52
Husn-i Hâtîme	59
F i h r i s t.....	61
Ö z g e ç m i ş.....	63

A.Celâleddin Karakılıç

1929 yılında Talas'da doğdu. İlkokulu Talas ve Konya Ereğlisi'nde, Ortaokulu Kayseri ve Karaman Ortaokulunda ve Lise tahsilini de Kayseri Lisesi'nde tamamladıktan sonra İ.Ü.Tıp Fakültesi'ne girmek üzere iken -bir lûtf-i ilâhî olarak- 1950-1951 ders yılında A.Ü. İlahiyat Fakültesi'ne devam edip 1954 yılında mezun oldu ve Trabzon İmam-Hatip Okulu Meslek dersleri öğretmenliğine atandı. Aynı yıl vatanî görevini yapmak üzere oradan ayrıldı.Yedek Subay olarak askerlik görevini tamamladıktan sonra Kayseri İmam-Hatip Okulu Meslek Dersleri Öğretmeni oldu.

1958-1962 yılları arasında Hasbekli Hoca diye ma'rûf merhûm ve mağfûr Kurrâ'dan Hacı Hâfız Mü'min Akan'dan Kur'ân-ı Kerîm'in tecvîd ve ta'lîmini öğrendi. Bu aradaki çalışmaları ile de "Tecvîd İlmî -Kur'ân-ı Kerîm Okuma kâideleri-" isimli kitabını hazırladı. Ayrıca yine Kurrâ'dan, Karabey'in Hâfız diye ma'rûf merhûm ve mağfûr Mehmed Karakılıç'dan da istifâde etdi. Daha sonra da İlm-i Kirâat ile ilgili çalışmaları oldu.

1962-1966 yılları arasında Kayseri İmam-Hatip Okulu Müdürü, 1966-1968 yıllarında Niğde İmam-Hatip Okulu Meslek dersleri Öğretmeni, oradan tekrar Kayseri İ.H.O. Meslek Dersleri Öğretmeni oldu. 1970-1972 yıllarında Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Hizmetler ve Din Görevlilerini Olgunlaştırma Daire Başkanlığına atandı. Kendi isteği ile bu görevden ayrıldıktan sonra tekrar Kayseri İ.H.Lisesi Meslek Dersleri Öğretmeni oldu ve 1984 ders yılı sonunda aynı görevde iken emekli oldu.

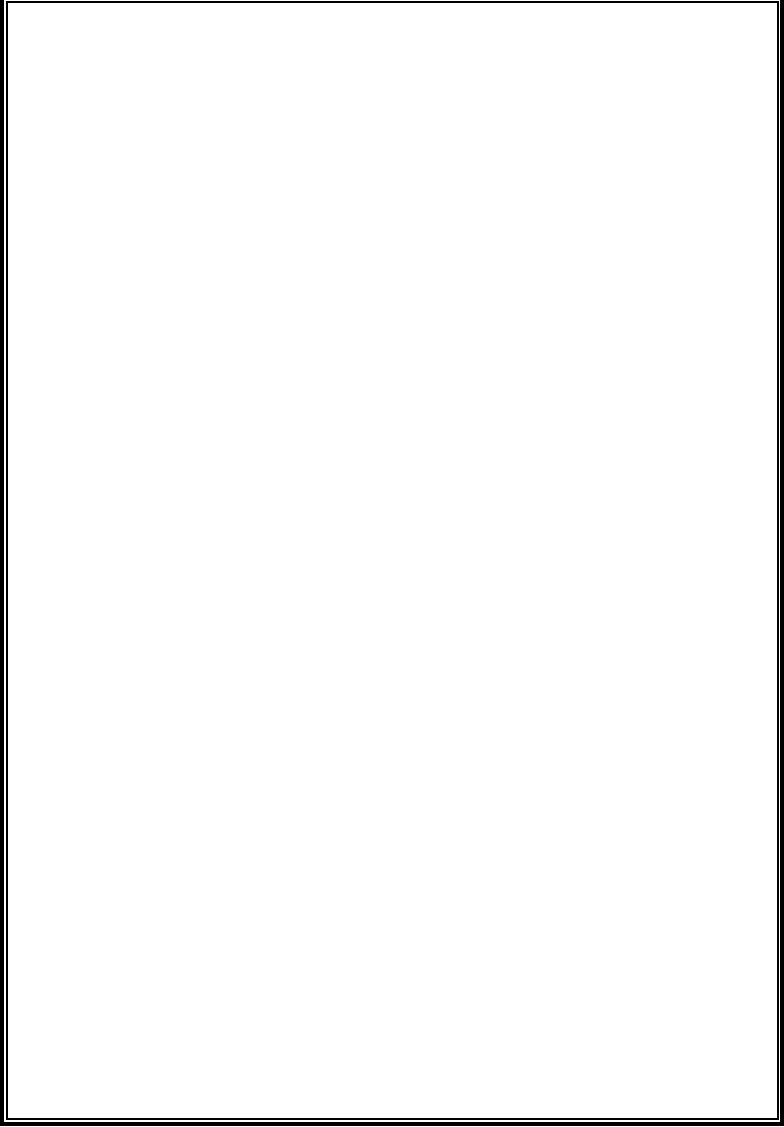
Gerek memûriyet hayatında gerekse emekli olduktan sonra bir çok hayır işlerinde çalıştı. Fahrî vâizlik yaptı. Evli ve 4 çocuk sahibi olup, hayatı boyunca İslâm'a, Müslüman'lara ve insanlığa hizmeti şîâr edindi.

BASILMIŞ ESERLERİ

- 1-Tecvîd İlmî, (Kur'ân-ı Kerîm Okuma Kâideleri) (6.Baskı).....(17x24)=(204 Sayfa)
- 2-Hz. Muhammed aleyhi's-selâm'n Hayatı
Eşsiz Ahlâk ve Faziletleri (4.Baskı).....(17x24)=(740 Sayfa).
- 3-Fıkıh Usûlü (2.Baskı)..... (17x24).=(532 Sayfa).
- 4-Bâtıl Yollar içerisinde Doğruyu Arayanlara Hakk Yol (3.Baskı).....(14x20)=(96 Sayfa)
- 5-İslâm'da İstişâre (2.Baskı).....(14x20)=(60 Sayfa)
- 6-Zamânımızda Tevhîd ve Şirk (5.Baskı)(14x20)=(360 Sayfa).
- 7-Kısa İlm-i Hâl Bilgileri (2.Baskı)(14x20)=(212 sayfa)
- 8-Kıyâmet ve Alâmetleri (2.Baskı)(14x20)=(288 Sayfa)

HABARLEŞME ADRESİ

A.Celâleddin Karakılıç
Kiçiköy Mah. Altuntepe Cd.
Gonca Sok.No: 16
Talas - Kayseri
Tel: (0352) 437 00 27

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا

"Allâh'a ibâdet (ve kulluk) edin. O'na hiç bir şey'i eş tutmayın"

Nisâ', 36

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۗ وَاذْكُرُوا اللَّهَ عَالِمَكُمْ

"Hepiniz toptan Allâh'ın ipine (Kur'ân-ı Kerîm'e ve İslâm Dinine) sımsıkı sarılın. Parçalanıp dağılmayın. All'ah'ın üzerinizdeki ni'metini düşünün".

Âl-i İmrân, 103

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ.

"Allâh'a ve O'nun Rasûlüne itâat edin. (Fikir, görüş, yorum, inanç ve düşünce ayrılıkları ile) birbiriniz ile çekişip didişmeyin. Sonra korku ile za'fa düşersiniz. Rüzgarınız (kuvvet ve kudretiniz kesilip) gider. (Allâh'ın size olan yardımı kesilir. Kuvvetiniz ve devletiniz yok olup gider). Bir de sabr (-u sebât) edin, (sıkıntılara katlanın). Çünkü Allâh, sabr edenlerle berâberdir".

Enfâl, 46

"Bundan sonra sizin bir daha putperestliğe döneceğinizden endişe etmiyorum. Endişe ettiğim şey', sizin dünyâ işlerine dalarak ve servet peşinde koşarak birbirinizin kanını dökmenizdir. İhtiras ile nefsâniyyet güdüp didişmenizdir. İşte o zaman siz de sizden evvelki milletler gibi helâk olursunuz. Çünkü ihtiras, ni'metden mahrûmiyete sebep olur".

"Siz iyi olursanız, âmirleriniz de iyi olur. Kötülerin başına kötü geçerse, kimin kimde hakkı varsa helâllaşsın. Zîrâ âhiretde cezâ'ya uğramak, dünyâda mahcûb olmaktan kötüdür". Vedâ' Haccı dönüşündeki Hutbesi'nden.

YAZARIN BASILMIŞ ESERLERİ

- 1-Tecvîd İlmi, (Kur'ân-ı Kerîm Okuma Kâideleri) (6.Baskı)..... (17x24)=(204 Sayfa)
- 2-Hz. Muhammed aleyhi's-selâm'n Hayatı
Eşsiz Ahlâk ve Faziletleri (4.Baskı)..... (17x24)=(740 Sayfa)
- 3-Fıkıh Usûlü (2.Baskı) (17x24)=(532 Sayfa)
- 4-Bâtıl Yollar içerisinde Doğruyu Arayanlara Hakk Yol (3.Baskı)..... (14x20)=(96 Sayfa)
- 5-İslâm'da İstişâre (2.Baskı)..... (14x20)=(60 Sayfa)
- 6-Zamânımızda Tevhîd ve Şirk (5.Baskı) (14x20)=(360 Sayfa)
- 7-Kısa İlm-i Hâl Bilgileri (2.Baskı) (14x20)=(212 Sayfa)
- 8-Kıyâmet ve Kıyâmet Alâmetleri (2.Baskı) (14x20)=(288 Sayfa)

HABARLEŞME ADRESİ

A.Celâleddin Karakılıç
Kiçiköy Mah. Altintepe Cd.
Gonca Sok.No: 16
Talas - Kayseri
Tel: (0352) 437 00 27